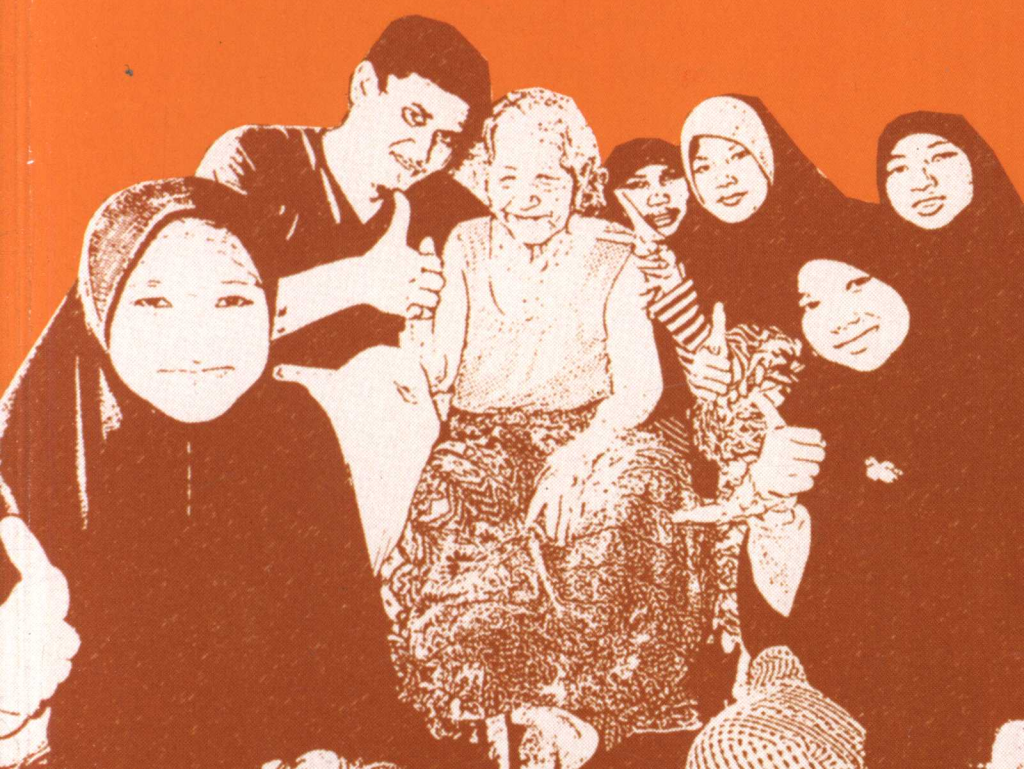

ชุดองค์ความรู้ ศิลปะสร้างสรรค์พื้นที่สร้างสุขชุมชน สร้างภูมิปัญญา
ศิลปะก้าวสูง วัฒนธรรมสานสายใจ ภูมิปัญญาไทยยั่งยืน

เรื่องเล่า จากโต๊ะ...

ที่มา..

ตามกลุ่มละครมาหยา ศูนย์สื่อสารเด็กไทยมุสลิม ได้ดำเนินโครงการศิลปะสร้างสรรค์ โกงกางสร้างสุข ชุมชนสร้างภูมิปัญญา ของแผนงานสื่อศิลปวัฒนธรรมสร้างเสริมสุขภาพ ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ โดยทางแผนงานฯ เห็นความสำคัญของชุดข้อมูลและประสบการณ์ที่สามารถเป็นองค์ความรู้จากการเก็บข้อมูลของดีในพื้นที่ เพื่อทำให้เกิดกระบวนการแห่งความรู้จากชุดความรู้ข้อมูลดังกล่าว

สำหรับชุดองค์ความรู้ชิ้นนี้ ภายใต้ชื่อ “เรื่องเล่าจากโต๊ะ” ถือเป็นเรื่องราวที่ปราชญ์ ครูภูมิปัญญา หรือผู้เฒ่าในชุมชน ได้เล่าเรื่องราวผ่านกิจกรรมในโครงการ ทำให้เกิดเป็นชุดองค์ความรู้ในครั้งนี้ และหวังว่าเป็นองค์ความรู้ให้กับหน่วยงาน องค์กร โรงเรียน แหล่งเรียนรู้ต่างๆ ได้อย่างดี

ทั้งนี้ ขอขอบคุณครูภูมิปัญญาทุกท่าน นายก อบต. นักวิชาการ อบต. ข้อมูลจากกลุ่มรักษาสีแกวล้อม ต.คลองประสงค์ น้องๆเยาวชนคนสร้างฝัน ช่วยให้ชุดองค์ความรู้เล่มนี้เกิดขึ้นมา และหากข้อมูลดังกล่าวผิดพลาดประการใดทางผู้จัดทำขออภัยเพียงผู้เดียว ทั้งนี้ เพื่อการเผยแพร่สู่ความฝันของเยาวชน

ฮาริส มาศชาย

คลองประสงค์กับวัฒนธรรมชุมชน

บังบัย : นักวิชาการ อบต.คลองประสงค์

ย้อนอารยธรรม มนต์ขลังเมืองกลางน้ำ “คลองประสงค์” เมืองกระบี่...จากบ้านโต๊ะหินขวาง สู่ บ้านปากน้ำ...ด้วยดำริพระยารัษฎานุประดิษฐ์ สมุหเทศาภิบาลภูเก็ต มีความประสงค์ที่จะย้ายที่ทำการเมืองให้อยู่ใกล้ชิดท่าเรือ เพื่อความสะดวกสบายในการค้าขายกับประเทศ เพราะบริเวณบ้านปากน้ำที่มีร่องน้ำลึก ซึ่งเรือใหญ่จากต่างชาติสามารถเทียบท่าได้อย่างสะดวก ก่อให้เกิดความมั่นคงร่ำรวยบนวิถีลุ่มแม่น้ำกระบี่ กระแสน้ำที่ไม่เคยหลับใหล

คลองประสงค์ หลายคนอาจสงสัยถึงที่มาของชื่อ ผู้
 เฒ่าหรือโตะเล่าให้ฟังว่า จากเรื่องราวสมัยโบราณมีอยู่ว่าหญิงคน
 หนึ่งที่มีจิตศรัทธาสูงมาก เมื่อพบว่ามิแขกมาเยี่ยมในหมู่บ้านก็จะ
 อาสาแจวเรือไปส่งทุกครั้งเกือบทุกคนคุ้นชิน หากมีใครถามว่า
 “วันนี้จะไปไหน” ก็ได้รับคำตอบว่า “ไปคลองป่าส่ง” และนี่จึงเป็น
 ที่มาจากคำว่า “ป่าส่ง” พัฒนาการเป็น “ประสงค์” จวบจนทุกวันนี้
 คลองประสงค์

คลองประสงค์ เป็น ชุมชนมุสลิม ชุมชนประมงชาวฝั่ง
ชุมชนอารยธรรม ชุมชนแห่งวัฒนธรรม

..ด้วยอำนาจเจ้าเมือง พระยาอุตรกิจวิจารณ์เจ้าเมืองจึง
ย้ายที่ทำการเมืองในตำบิยารัษฎาฯ ก่อกำเนิดนานาอารยธรรม
หลากหลายวิถีชุมชน ไม่ว่าจะเป็น ชุมชนจีน ชุมชนไทย และชุมชน
มุสลิมและชุมชนชาวเล ซึ่งเป็นชุมชนที่นับถือศาสนาอิสลาม วิถี
ชีวิตและความเป็นอยู่ มีความเป็นอยู่ มีความสัมพันธ์กับท้องทะเล
ด้วยความโดดเด่นในการประกอบอาชีพประมง ทำให้เกิดการย้าย
ถิ่นฐาน อพยพเข้ามาอาศัยบนพื้นที่เกาะอาณาบริเวณแม่น้ำกระบี่
ซึ่งในครั้งอดีตกาลเรียกว่า **“เกาะกลาง”** ซึ่งเป็นพื้นที่เดียวกับ
ตำบลคลองประสงค์ในปัจจุบัน

คลองประสงค์

เป็นตำบลเล็กๆ อยู่ใกล้เมือง ประกอบด้วย 4 หมู่บ้าน มี
 อาณาบริเวณ 47,500 ไร่ ลักษณะพื้นที่เป็นเกาะ ตั้งอยู่ฝั่งซ้ายของ
 แม่น้ำกระบี่หรือทางฝั่งตะวันออกของเทศบาลเมือง ทิศใต้จรด
 ปากอ่าว ส่วนทิศตะวันออกจรดเขต ตำบลเหนือคลอง โดยลำคลอง
 ไม้ไผ่และคลองเขม่าเป็นเส้นแบ่งเขตแดน และด้านทิศเหนือจรด
 ตำบลกระบี่น้อย อยู่บนพื้นที่เกาะ 3 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านเกาะกลาง
 บ้านคลองประสงค์ และบ้านคลองกำ ส่วนบ้านบางขนุน หมู่ที่ 4
 นั้น เป็นพื้นที่โดดเดี่ยว ซึ่งอยู่บนแผ่นดินใหญ่ ติดกับตำบลกระบี่
 น้อย ผู้คนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ถึงแม้ภูมิสภาพพื้นที่ถูก
 แบ่งแยก โดยมีฝืนน้ำและป่าชายเลน กั้นอาณาเขตระหว่างกัน แต่
 มิได้เป็นอุปสรรคกันขวางสายใยแห่ง ความเป็นพี่น้อง ความเป็น
 เครือญาติ ระหว่างกัน

ผืนนาบนเกาะ ในตำบลคลองประสังค์

ผู้เฒ่าหรือโต๊ะ ยังเล่าให้ฟังอีกว่า จากการอพยพย้ายถิ่น
เข้ามาบุกเบิกเกาะกลางน้ำของคนในยุคแรก ก่อเกิดเป็นกฎกติกา
แห่งกิริยามรรยาท การ

แต่งกาย ศาสนา และ
พิธีกรรม

...ชาวบ้านในอดีต ได้รับ

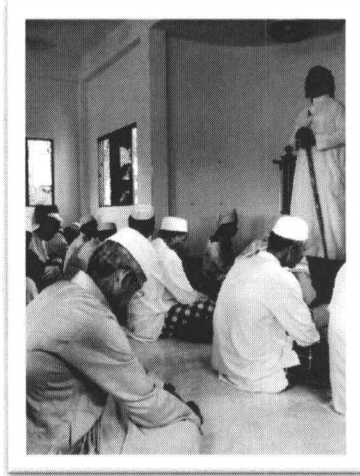
อิทธิพลจากการติดต่อกับชุมชนอื่น การค้าขาย

การย้ายถิ่นฐาน การ

สื่อสาร กว่าร้อยห้าสิบปี

ก่อน จวบจนปัจจุบัน

ตกผลึกเป็น “อารยธรรม” เรื่องราวแห่งการดำเนินชีวิต ทุกพื้นที่ทุก
ตารางนิ้ว ทุกคนใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันอย่างสงบสุข..

พี่น้องชาวพุทธและมุสลิมประหนึ่งครอบครัวเดียวกัน บนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงที่ตกทอดเป็นมรดกทางภูมิปัญญาและ

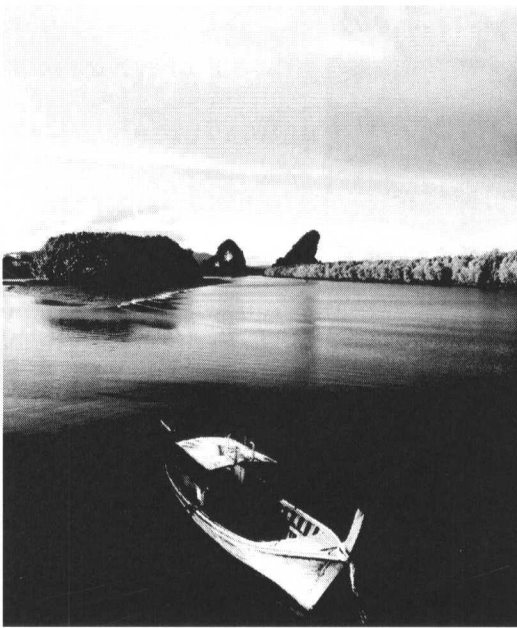

วัฒนธรรมบ้านเรือนท้องถิ่น
ฐาน จากอดีตกาลล่วงผ่าน
มาห้วงวันเวลา แห่งเป็น
เอกลักษณ์... การดำเนินวิถี
ชุมชนแห่งการสั่งสม เป็น
“อารยธรรม” ลักษณะทาง
สังคมส่วนใหญ่นับถือศาสนา
อิสลาม มีลักษณะเป็น

ครอบครัวดั้งเดิมที่อาศัยอยู่รวมกัน ทำให้วิถีชุมชนมีความสัมพันธ์
สนิทสนมพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันแบบเครือญาติ ทำให้เกิดการ
ปกครองแบบระบบอาวุโส ที่ได้รับการเคารพนับถือเป็นอย่างยิ่ง

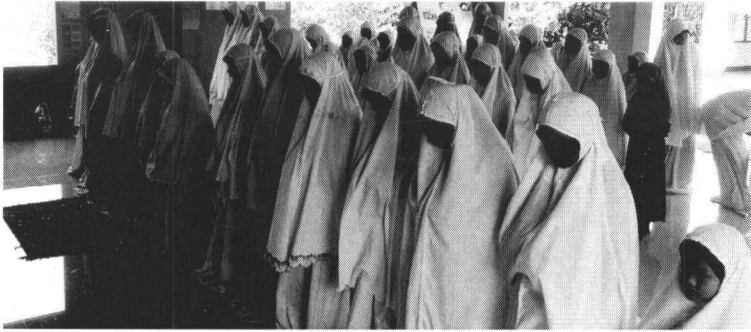
หากมาคลองประสงค์แล้ว เมื่อบรรจบนั่งลงในเรือหัวโทง
นายท้ายให้การต้อนรับบริการแขกด้วยอัธยาศัยเปี่ยมด้วยไมตรีจิต

กระแสน้ำ
กระทบกับลำเรือ
กระเซ็นเป็น
ละอองฝอย ภาพ
เขาน้ำจะ
ปรากฏขึ้นราวกับ
ถูกฉายให้ตั้ง
ตระหง่านอยู่
ซ้ายมือ แล้ว
ค่อยๆ เคลื่อนลับ

หายไปหลังป่าชายเลนซึ่งถือเป็นพื้นที่ชุ่ม

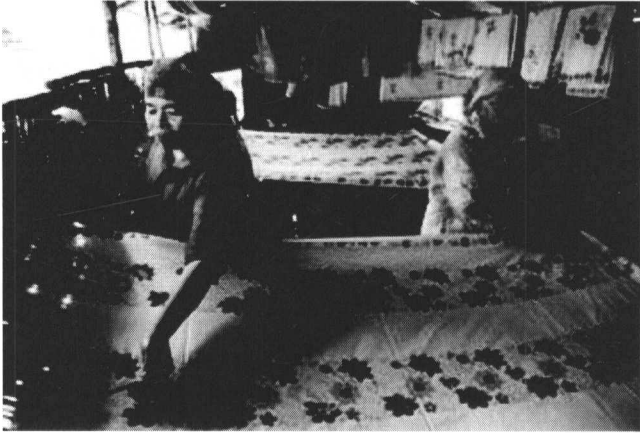

เสียงอาซาน “อัลลอฮุอักบร อัลลอฮุอักบร...” เด็กๆแต่งกายสะอาด ด้วยเสื้อผ้าชุดปากีสถาน สวมหมวกกะปิเยาะ ผู้คนทุกวัย ทั้งเด็กและคนเฒ่า ก้าวเท้ากุกีจุกจอก พร้อมมุ่งจุดหมายเดียวกัน คือ “ละหมาด” ใน “มัสยิด” ซึ่งถือเป็นบ้านของอัลลอฮ์

เป็นภาพที่สะท้อนถึง คุณค่าของศาสนา ด้านวัฒนธรรมของ ชาวคลองประมงส์ได้อย่างดี

หญิงวัยเกษียณหรือโตะประจิม เล็กดำ ปราช์ชาวบ้าน ผ้า
ปาเตะที่กำลังสาละวนกับการวาดลวดลายลงบนผ้าอย่างวิจิตร
สายตาเพ่งมองบนผืนผ้า มือเลื่อนไปตามจินตนาการ อย่างผ่อน
คลายและอิสระ ผืนงามส่องสีสวยประกายเด่นชัด

เมื่อต้องกับแสงแดดยามบ่าย ลวดลายพลิ้วไหวโลดแล่น
สะบัดตามแรงลมทะเลพัดอย่างสวยงาม คือ คุณค่าทางภูมิปัญญา

ไม่ห่างนักกลุ่มหญิงสูงวัยนั่งสนทนากันในมือถือตะป๋น จากแล้วใช้เหล็กแหลมร้อยเชือกสลัดไปมา เพื่อทำเครื่องมือประมง พื้นบ้าน ทั้งการจักสาน เครื่องตัดปลา ถือเป็นศิลปหัตถกรรม ชุมชนที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น

ผู้เฒ่าหรือโต๊ะ ยังบอกกับพวกเราอีกว่า วันนี้อะยากให้ทุกคนมองเห็น ทูนที่มีอยู่ในตำบลนี้ โดยคำนึงถึงคุณค่าและมูลค่า ทั้งคุณค่าด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และคุณค่าด้านศิลปวัฒนธรรม ด้วยความพยายาม บนพื้นฐานความบริสุทธิ์ใจของทุกคน เพราะพื้นที่ป่ามีประมาณกว่า 7,000 ไร่ มีต้นโกงกางมากกว่า 60 ล้านต้น ลองคิดเล่นๆ หากนำต้นโกงกางเหล่านั้น ไปขายเพียงต้นละ 100 บาท หมายความว่า จะมีเงินไหลเข้าตำบล ประมาณกว่า 6,000 ล้านบาท นับเป็นความท้าทายอย่างยิ่งในการรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรมชุมชนซึ่งมีทั้งคุณค่าและมูลค่าอันอนันต์

สายน้ำและป่าชายเลนกลับกลายเป็นตัวประสาน
ให้ผู้คนอาศัยใช้หล่อเลี้ยงชีวิตร่วมกัน

ในขณะที่โลกหมุนไป ความก้าวหน้าแห่งเทคโนโลยี ได้ก้าวกระโดด วิถีชีวิตของผู้คนสมัยใหม่เปลี่ยนแปลงตามตรรกะที่อุบัติขึ้น การพัฒนาการด้านต่างๆไหลทะลักเข้ามาสู่ตำบลคลองประสังข์อย่างรวดเร็ว

ตลอดห้วงเวลากว่า 20 ปี ที่ผ่านมา วิถีชุมชนเดิมเริ่มเปลี่ยน เน้นบริโภคนิยม การแข่งขัน และไล่ตามวัตถุนิยมมากขึ้น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ถนน น้ำประปา ไฟฟ้า ท่าเรือ อาคาร บ้านเรือน ทุกอย่างมีความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น ผลกระทบที่น่ากังวล นาผืนสุดท้าย

มิตรภาพ รอยยิ้ม ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเป็นเครือญาติ ความสมานฉันท์ ความปลอดภัย และจริยธรรมอันสูงเด่น ทำอย่างไร ให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน บนพื้นฐานพึ่งตนเองอย่างพอเพียง หรือจะปล่อยตามกระแส ที่พร้อมทำลาย ภาพสุดท้ายที่ทุกคนจะเห็นก็คือ “ความเหี่ยวเฉาและสูญสลายแห่งศิลปวัฒนธรรมชุมชน” ในอนาคตอันใกล้นี้

.....ตั้งนั้น

ผู้นำ ทุกคนในชุมชน ต้องรวมพลังชักชวนกันในเรื่อง
คุณธรรมความดี ห้ามปรามในทุกสรรพความชั่ว ช่วยกันดูแลทุก
สรรพสิ่งตั้งแต่วันนี้ ก่อนที่พรุ่งนี้จะไม่มีสิ่งนั้นให้ดูแล

การเดินทางเข้าสู่ดินแดนที่ผู้คนขนานนามว่า “เกาะสวรรค์”
(Green Society Happiness and Low Carbon) หรือ
“ปอดของเมือง”

วิถีชีวิตมุสลิม ชุมชนบ้านเกาะกลาง อย่างพอเพียง

เสียงสังฆกรรม

เสียงอาซาน

เรียกเชิญชวนชาวบ้าน

เพื่อประกอบศาสนกิจทางศาสนา(ละหมาด)

ชาวบ้านในชุมชนก็มีการเตรียมตัว อาบน้ำละหมาดเพื่อ

ชำระร่างกายตามศาสนบัญญัติ

แล้วพร้อมหน้าสูมัสยิดนี้เป็นกิจวัตรประจำวันที่มุสลิม

จะต้องฟังละหมาดทั้ง 5 เวลา

วิถีชีวิตของพี่น้องมุสลิมบ้านเกาะกลาง
 ก็ได้มีการดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย
 ตามหลักการของศาสนาอิสลาม
 เพราะอิสลาม มิได้เป็นศาสนาที่เพียงแต่
 สอนให้เราปฏิบัติศาสนกิจในโอกาสต่าง ๆ เท่านั้น

หากแต่อิสลามเป็นศาสนาแห่งการดำเนินชีวิต
 ที่ครอบคลุมทุกแง่มุมในชีวิตของเรา
 อิสลามสอนเราเกี่ยวกับการเคารพภักดี
 และหน้าที่ต่อพระผู้เป็นเจ้า อัลลอฮฺ ตะอาลา
 อิสลามยังสอนเราเกี่ยวกับการทำมาค้าขายที่อนุมัติ
 ตลอดจนแนวทางในการอยู่ร่วมกันกับเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

มัศยิดบ้านเกาะกลาง ศูนย์รวมใจของพี่น้องชาวบ้านเกาะกลาง เป็นวิถีชีวิตมุสลิมเกาะกลาง นอกจากหลักคำสอนของศาสนาอิสลามที่ครอบคลุมทุกมิติของการใช้ชีวิต อิสลามมิได้เป็นศาสนาที่สอนเพียงให้มุสลิมปฏิบัติศาสนกิจในโอกาสต่าง ๆ เท่านั้น แต่อิสลามได้ครอบคลุมทุกมิติทุกแง่มุมแห่งการดำเนินชีวิต วิถีชีวิต (Way of life) ไม่ใช่แค่การถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ ทักษะ จากชนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง แต่ในอิสลามการศึกษา มีความหมายที่กว้างและครอบคลุมทุกด้าน ทั้งมิติการศึกษา การเมือง การวัฒนธรรม การจารีตประเพณี และอื่นๆ ล้วนเป็นกระบวนการถ่ายทอดความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม เป็นการอบรม ชัดเกล้าจิตใจ บ่มเพาะสติปัญญา ร่างกาย และจิตวิญญาณ เพื่อให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีระเบียบวินัย มีคุณธรรม จริยธรรม สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข

การดำเนินชีวิตของชาวบ้านเกาะกลาง เป็นการดำเนินชีวิตโดยยึดแนวทางของศาสนาบีมูฮัมมัด (คือลัทธิลอสูอะลัยฮิวะสลัล์ม) เป็นแบบอย่างในทุกด้าน ดังนั้น การดำเนินชีวิตที่มีความเรียบง่ายสู่ความสมบูรณ์และมีความสำเร็จในทุก ๆ ด้าน ทั้งร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของชีวิต

เพราะคำว่า "อิสลาม" มาจากศัพท์ภาษาอาหรับว่า แปลว่า สันติ การมอบน้อม

การดำเนินชีวิตของพี่น้องมุสลิมในหมู่บ้านเกาะกลาง
จึงมีการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย ท่ามกลางความเจริญของอีกฟาก
คือ ชุมชนเมือง ที่จะพบแต่ความวุ่นวาย การแข่งขัน แสง สี เสียง
แต่เมื่อลงถึง ชุมชนบ้านเกาะกลางแล้วจะพบแต่ความ
สงบ เรียบง่าย รวมไปถึงการเป็นอยู่ชีวิตที่เรียบง่าย...การอยู่แบบ
พอเพียง

มีน้อย...ใช้น้อย

มีมาก...ก็แบ่งปัน

ในแต่ละวัน..ของวิถีชีวิต

นอกเหนือจากการทำมาหากิน ออกทะเล

หา กุ้ง หอย ปู ปลา จากท้องทะเล

เพื่อนำไปมาเป็นอาหาร ที่เหลือก็จะนำไปขายแล้ว

จะเห็นพี่น้องมุสลิมเกือบทุกบ้าน

จะต้องเตรียมตัวในการละหมาด ทั้ง 5 เวลา

ซึ่งเห็นได้ว่าในการละหมาด 5 เวลานั้น

จะมีการแบ่งเวลา ได้เหมาะสมกับช่วงเวลา

ในการทำงานหรือทำมาหากิน

จึงเป็นสอดคล้องกับเวลาแห่งความพอเพียง

ซุบฮี้.....ก่อนตะวันขึ้น.....ออกทะเล

ดูหรี.....หลังเที่ยง....พักผ่อน

อัสนี.....ก่อนเย็น...หาหอย ตามชายหาด

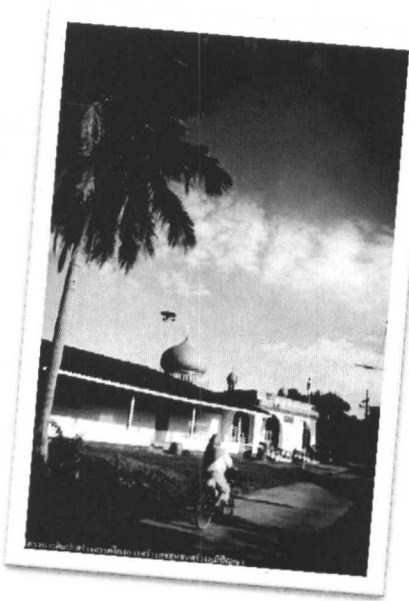
มักริบ.....หลังตะวันตกดิน.....ทานอาหารกับครอบครัว

อีซา.....ก่อนค่ำ.....เข้านอน

วิถีชีวิตมุสลิมชาวบ้านเกาะกลาง จึงถือเป็นการดำเนิน

ชีวิตที่เรียบง่าย พอเพียง
 ด้วยความเป็นเกาะ จึงเป็น
 ชุมชนที่อบอุ่น เป็นชุมชนที่มี
 แต่ความรัก ความอาทร และ
 เกื้อกูลกัน พร้อมความร่ำรวย
 ด้าน วิถี ศาสนา และ
 ศิลปวัฒนธรรม เพื่อสร้างคน
 ในชุมชนให้สุขภาพ สบายใจ
 ทั้งทางด้านอารมณ์ สังคม
 สติปัญญาอย่างแท้จริง

เยาวชนค่ายโกลังกาสร้างสุข ร่วมปฏิบัติตามแนวทาง
ด้านวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรม ณ แหล่งเรียนรู้เขานาบน้ำ

เขาขนานน้ำสัญลักษณ์จังหวัดกระบี่

แหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชุมชน

มหาทยา

“เขาขนานน้ำ”

ถือเป็นภูเขาที่แทนสัญลักษณ์ของจังหวัดกระบี่
 เพราะเมื่อเดินทางเข้าถึงตัวจังหวัดกระบี่แล้ว
 เขาขนานน้ำ ถือเป็นมนต์เสน่ห์เป็นอย่างมาก
 ภาพที่งดงามประทับใจ จะเป็นภาพอะไรเสียไม่ได้นอกจาก
 ภาพเขาขนานน้ำเคียงคู่ หันหน้าเข้าหากัน
 ริมแม่น้ำกระบี่ ที่ตั้งตระหง่านกลางสายน้ำของอันดามัน

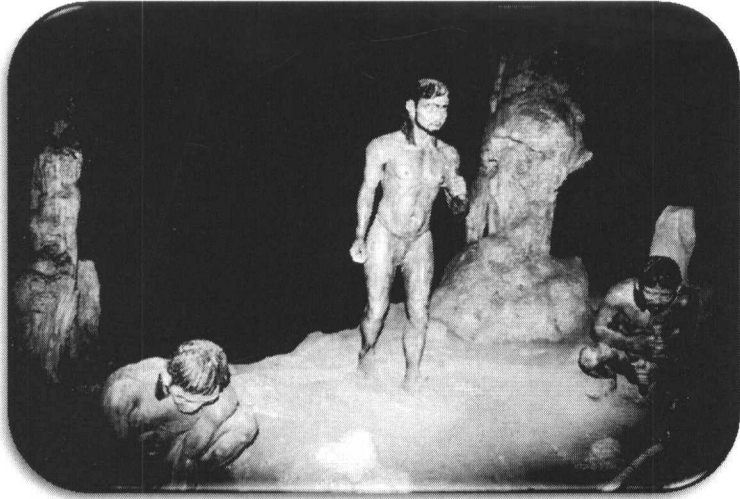

ผู้เฒ่าหรือโฒ๊ะ เล่าให้ฟังว่า ในอดีต ตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์มาจนถึงยุคประวัติศาสตร์ สมัยสงครามโลกครั้งที่ 1 ที่ 2 ที่ผ่านมา “เขาชนาน้ำ” แห่งนี้ เคยเป็นที่พักอาศัยของผู้คนมาหลายยุคสมัยหลายชั่วอายุคน จากหลักฐานที่ค้นพบบริเวณหลุมขุดค้นที่ทำการขุด เมื่อปี พ.ศ. 2542 พบหลักฐานหลายชิ้น ที่แสดงว่า

เคยมีมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์อาศัยอยู่ เป็นต้นว่า เปลือกหอย กระดูกสัตว์ ที่มีร่องรอยการเผากินเป็นอาหาร ฟันสัตว์ เขี้ยวสัตว์ เศษถ่าน เศษภาชนะดินเผาประเภทหม้อสามขา กระดูกขามนุษย์ ฯลฯ

รูปปั้นมนุษย์โบราณในถ้ำเขาชนาน้ำ
เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชุมชนในอดีต

“เขาขนาบน้ำ” มีลักษณะเป็นภูเขาหินปูนสองลูก อยู่คนละฝั่ง เป็นภูเขาคู่หนึ่งตั้งอยู่ ทางตะวันออกเฉียงเหนือของแม่น้ำกระบี่ ตำบลปากน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ และทางตะวันตกของแม่น้ำ ตำบลคลองประสงค์ อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่

ภายในบริเวณเขาขนาบน้ำ เป็นหลุมขุดทดลอง มีเพิงผาขนาด 23 x 7 เมตร ตั้งอยู่ทางตอนล่างของเขาขนาบน้ำ ติดกับแม่น้ำกระบี่ พื้นผิวของแหล่งที่ขุดทดลอง อยู่เหนือระดับน้ำขณะน้ำขึ้นประมาณ 1.50 เมตร และได้ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าเศษหินที่หลุดออกมาเป็นสะเก็ดตอหน้าของบริเวณ ที่ขุดทดลองซึ่งมีอยู่ตลอดแนวที่ระดับน้ำท่วมถึงนั้น ยังคงมีการกัดเซาะอยู่เมื่อระดับน้ำสูงขึ้น ระยะสูงจากส่วนล่างของผนังเพิงผา 5 เมตร

ภาพภายในถ้ำเพิงผาเขาชนาน้ำ

จากรอยตัดการขีดของคลื่นซึ่งแสดงให้เห็นว่าในช่วงหนึ่ง
ในอดีต ระดับน้ำทะเลสูงกว่าปัจจุบันประมาณ ๕ เมตร บริเวณ เขา
ข น า บ น้ำ

แวดล้อมไป
ด้วยพรรณไม้
ทะเล โกงกาง
และแสม เป็น
ป่าชายเลนที่
อุดมสมบูรณ์

และเป็นที่พบปูดำมากที่สุด สามารถชมทิวทัศน์เขาขนาบน้ำตั้งอยู่
ตระหง่าน โดยการนั่งเรือหัวโทง

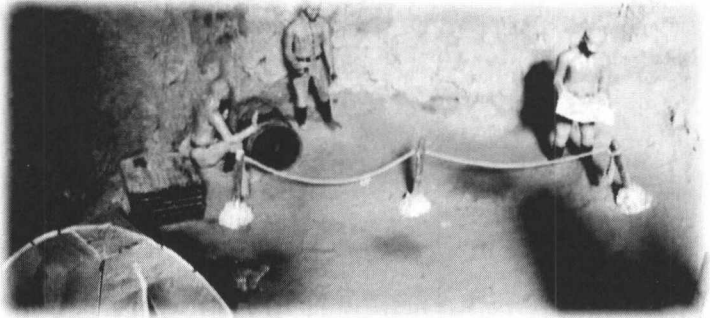

นอกจากนี้ ยังมีเรื่องราวมากมายจากโต๊ะหรือผู้เฒ่าในชุมชนที่ได้เล่าผ่านเยาวชนโครงการ ศิลปะสร้างสรรค์ โกงกางสร้างสุข ชุมชนสร้างภูมิปัญญา ถึงเรื่องราวยุคประวัติศาสตร์สมัยสงครามโลก ครั้งที่ 1 และ 2 ที่น่าสนใจ รวมไปถึงเรื่องเล่าที่เป็นนิยายโบราณ เรื่อง “ตะโกลา”

เรื่องตะโกลา เป็นเรื่องที่สมมุติขึ้น ของเรื่องราวภูเขา ที่ถูกสาวสวยที่ทั้งมนุษย์และยักษ์ต่างหมายปอง จนเกิดการต่อสู้แย่งชิง ส่งผลให้ดาบของมนุษย์ ซึ่งเล็กกว่าตกไปอยู่บริเวณใกล้เคียงเขาขนานน้ำ เลยกลายเป็นชื่อเรียกของ “บ้านกระปี่น้อย” ส่วนดาบของยักษ์ ที่ใหญ่กว่าไปตกในพื้นที่ใกล้เคียงเขาขนานน้ำเหมือนกัน จึงเรียกพื้นที่นั้นว่า บ้านกระปี่ใหญ่ และร่างของทั้งสองกลายเป็นภูเขาจึงกลายเป็นสัญลักษณ์ของเขาขนานน้ำในเวลาต่อมา เนื้อหาของละครเปรียบเปรย และมีคติสอนใจแก่คนรุ่นหลัง

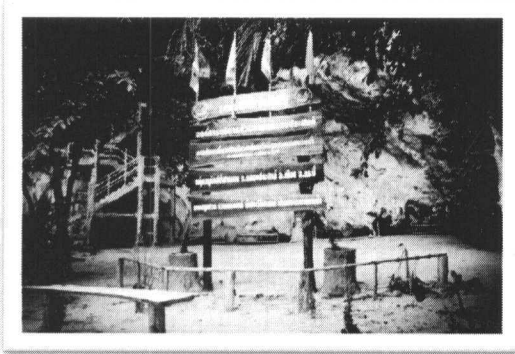

ภาพรูปปั้นทหารญี่ปุ่นสมัยอดีตในถ้ำเขาชาน้ำ
เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์ชุมชน

เขาขนาน้ำ ในปัจจุบัน เป็นสถานที่เรียนรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ และแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยปัจจุบันชาวบ้าน

ในตำบลคลองประสงค์ ได้รวมตัวจัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวิถีชุมชนเขาขนาน้ำ

ซึ่งมี นายสนธิ พรหมปรง เป็นประธานกลุ่มท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวิถีชุมชนเขาขนาน้ำ เป็นการรวมกลุ่มเพื่อวัตถุประสงค์ดูแลรักษาสถานที่สาธารณะประโยชน์ของชุมชน เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน

“ ภูเขาสองลูก สูงประมาณ 100 เมตร.
ขนานแม่น้ำกระบี่ด้านหน้าตัวเมือง
ซึ่งถือเป็นสัญลักษณ์ของ เมืองกระบี่ แล้ว
ยังเป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ชุมชน
ของตำบลคลองประสังค์ ”

ปาเต๊ะ-บาติก

: ลวดลายสะท้อนวัฒนธรรม

ปราชญ์ชาวบ้าน

เสน่ห์ด้านศิลปวัฒนธรรมของตำบลคลองประสังค์

อีกหนึ่งอย่างที่ขาดไม่ได้

คือ ผ้าปาเต๊ะ ตำบลคลองประสังค์

แหล่งเรียนรู้ที่ล้ำค่าของโต๊ะหรือผู้เฒ่าวัยเกษียณ

นางประจิม เล็กดำ ปราชญ์ผู้ก่อตั้งกลุ่มปาเต๊ะตำบลคลองประสังค์

ที่วาดลวดลายสะท้อนศิลปวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี

พร้อมทั้งสามารถถ่ายทอดให้รุ่นสู่รุ่น

ได้เรียนรู้ ถึงรากเหง้าภูมิปัญญาท้องถิ่น

ที่ทรงคุณค่า ของ “ปาเต๊ะ” อย่างดี

นางประจิม เล็กดำ : ปราชญ์ปาเต๊ะ
ผู้ก่อตั้งกลุ่มปาเต๊ะตำบลคลองประสงค์
หมู่ที่ 2 บ้านคลองประสงค์ ตำบลคลองประสงค์ จังหวัดกระบี่

ผ้าปาเต๊ะ หรือ บาดิก เป็นคำที่ใช้เรียกผ้าชนิดหนึ่งที่มีวิธีการทำโดยใช้เทียนปิดส่วนที่ไม่ต้องการให้ติดสีและใช้วิธีการแต้ม ระบาย หรือย้อมในส่วนที่ต้องการให้ติดสี ผ้าบาดิกบางชิ้นอาจจะผ่านขั้นตอนการปิดเทียน แต้มสี ระบายสีและย้อมสีนับเป็นสิบ ๆ ครั้ง ส่วนผ้าบาดิกอย่างง่ายอาจทำโดยการเขียนเทียนหรือพิมพ์เทียนแล้วจึงนำไปย้อมสีที่ต้องการ

คำว่า บาดิก {Batik} หรือ ปาเต๊ะ เดิมเป็นคำในภาษาชวา ใช้เรียกผ้าที่มีลวดลายที่เป็นจุด คำว่า “ ดิก ” มีความหมายว่า เล็กน้อย หรือจุดเล็กๆมีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า ตริติก หรือ ตาริติก ดังนั้นคำว่า บาดิก จึงมีความหมายว่าเป็นผ้าที่มีลวดลายเป็นจุดๆ ต่างๆ

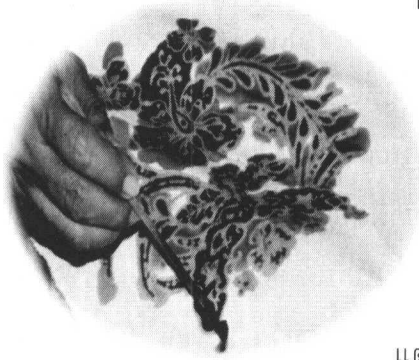

ภาพลวดลายบนผืนผ้าปาเต๊ะ

อาจารย์เอกสรรค์ อังคารวัลย์ ได้กล่าวถึงวิธีการทำผ้า
บาติกในสมัยดั้งเดิม ใช้วิธีการเขียนด้วยเทียน { wax- writing }

ดังนั้น ผ้าบาติก จึงเป็นลักษณะ

ผ้าที่มีวิธีการผลิตโดยใช้เทียน

ปิดในส่วนที่ไม่ต้องการให้

ติดสี แม้ว่าวิธีการทำผ้า

บาติกในปัจจุบันจะ

ก้าวหน้าไปมากแล้วก็ตาม

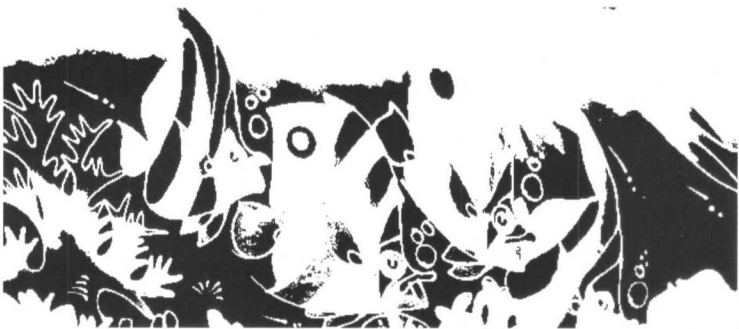
แต่ลักษณะเฉพาะประการหนึ่ง

ของผ้าบาติก ก็คือ จะต้องมีการผลิตโดยใช้เทียนปิดส่วนที่ไม่
ต้องการให้ติดสีหรือปิดส่วนที่ไม่ต้องการให้ติดสีซ้ำอีก

วิวัฒนาการการทำผ้าบาติกในอินโดนีเซีย

การทำผ้าบาติกในระยะแรก คงทำกันเฉพาะในหมู่บ้าน
ชั้นสูง หรือทำเฉพาะในวัง แต่ก็มีผู้ให้ความเห็นขัดแย้งว่า น่าจะเป็น
ศิลปะพื้นบ้านใช้กันเป็นสามัญ ผู้ที่ทำบาติกมักจะเป็นผู้หญิงและ
ทำหลังจากว่างจากการทำนาใน คริสต์ศตวรรษที่ 12 ประชาชน
ชวาได้ปรับปรุงวิธีการทำผ้าบาติก แก้ไขวิธีการผสมสี แต่ทั้งนี้
วิวัฒนาการมาจากความรู้ดั้งเดิม ในคริสต์ศตวรรษที่ 13 การทำผ้า
บาติกผูกขาดโดยสุลต่าน และถือว่าการทำผ้าบาติกเป็นศิลปะใน
ราชสำนัก โดยมีสตรีในราชสำนักเป็นผู้ผลิต ผ้าบาติกในยุคนี้
เรียกว่า “คราทอน” เป็นผ้าบาติก ที่นิยมเขียนด้วยมือ แต่เมื่อผ้า
บาติกได้รับความนิยมมากขึ้น การทำผ้า บาติกก็ได้ขยายวงกว้าง
ขึ้นการผูกขาดโดยครอบครัวสุลต่านก็สิ้นสุดลง ศิลปะการทำผ้า
บาติกได้แพร่หลายไปสู่ประชาชนโดยทั่วไป

ผ้าบาติกในระยะแรกมีเพียงสีครามและสีขาว ในศตวรรษที่ 17 ได้มีการค้นพบสีอื่น ๆ อีก เช่น สีแดง สีนํ้าตาลสี เหลือง สีต่าง ๆ เหล่านี้ได้มาจากพืชทั้งสิ้น ต่อมาก็รู้จักผสมสี เหล่านี้ ทำให้ออกเป็นสีต่าง ๆ ภายหลังจึงมีการค้นสีม่วง สีเขียว และสีอื่น ๆ อีกในระยะต่อมา

ปลายศตวรรษที่ 17 ได้มีการสั่งผ้าลินินสีขาวจาก ต่างประเทศเข้ามา นับเป็นการก้าวหน้าในการทำผ้าบาติกอีกก้าว หนึ่ง โดยเฉพาะเทคนิคการระบายสีผ้าบาติก เพราะเริ่มมีการใช้สี เคมีในการย้อม การระบายสีซึ่งสามารถทำให้ผลิตผ้าบาติกได้ จำนวนมากขึ้น และได้พัฒนาระบบธุรกิจผ้าบาติก

ในปี ค . ศ . 1830 ชาวยุโรปได้เลียนแบบผ้าบาติกของ ชาว และได้ส่งมาจำหน่ายที่เกาะชวาและในปี ค.ศ.1940ชาว อังกฤษได้พยายามเลียนแบบให้ดียิ่งขึ้น เพื่อส่งมาจำหน่ายในเกาะ ชาวเช่นเดียวกัน ตั้งแต่ คริสต์ศตวรรษ ที่ 19 เป็นต้นมา ได้มีการทำ เครื่องมือในการพิมพ์ผ้าบาติก

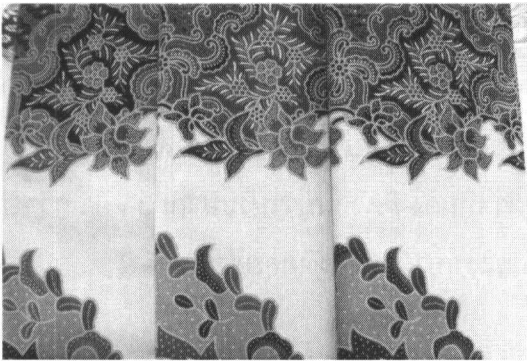

แม่พิมพ์โลหะทองแดง ซึ่งเรียกว่า “จ๊ับ” (cap) ทำให้สามารถผลิตผ้าบาติกได้รวดเร็วขึ้นต้น ทุนก็ถูกลง ทดแทนผ้าบาติกลายเขียนแบบดั้งเดิม การทำผ้าบาติกด้วยแม่พิมพ์ก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์พื้นเมืองในลักษณะของ อุตสาหกรรมในครัวเรือน ประชาชนก็เริ่มทำผ้าบาติกเป็นอาชีพมากขึ้น การผลิตผ้าบาติกจากเดิมที่เคยใช้ฝีมือนสตรีแต่เพียงฝ่ายเดียว เริ่มมีผู้ชายเข้ามาช่วยในกระบวนการผลิต โดยเฉพาะการพิมพ์เทียนและการย้อมสี สำหรับการแต้มสีลวดลายยังใช้ฝีมือนสตรีเช่นเดิม ความนิยมในการใช้ผ้าบาติกโดยเฉพาะในเกาะชวา

ภาพลวดลายสะท้อนวิถีชุมชน

ภาพลวดลายสะท้อนวัฒนธรรม

เมื่อก่อนผ้าปาเต๊ะ นิยมใช้กันเฉพาะสตรีและเด็ก เท่านั้น
ต่อมาได้ใช้เป็นเครื่องแต่งกายของหนุ่มสาวมี 3 ชนิด คือ

1. **โสร่ง (Sarung)** เป็นผ้าที่ใช้นุ่งโดยการพันรอบตัว ขนาดของ
ผ้าโสร่ง โดยทั่วไปนิยมผ้า หน้ากว้าง 42 นิ้ว ยาว 2 หลาครึ่งถึง 3
หลาครึ่งผ้าโสร่งมีลักษณะพิเศษ ส่วนที่เรียกว่า “ ปาเต๊ะ ” หมายถึง
ส่วนที่ต้องนุ่งให้ตรงกับสะโพก โดยมีลวดลายสีสันแปลกต่างไป
จากส่วนอื่น ๆ ในผ้าผืนเดียวกัน

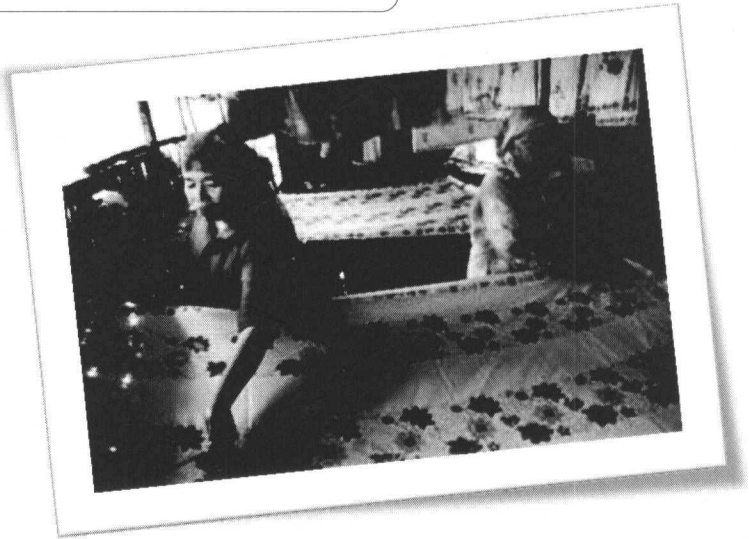
2. **สลินดั่ง (salindang)** หมายถึง ผ้าซึ่งใช้นุ่งทับกางเกงของ
บุรุษหรือเรียกว่า “ ผ้าทับ ” เป็นผ้าที่เน้นลวดลายประดับเป็นกรอบ
หรือชาย ผ้าสลินดั่ง มีความยาวประมาณ 3 หลา กว้างประมาณ 8
นิ้ว สตรีนิยมนำเอาผ้าสลินดั่งคลุมศีรษะ

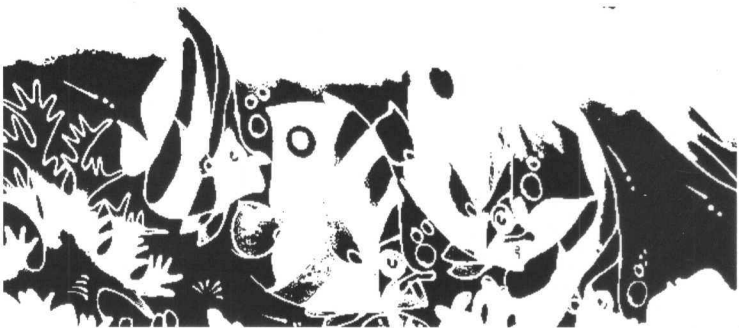
3. อุเต็ง (udeng) หรือผ้าคลุมศีรษะ โดยทั่วไปจะเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ผ้าชนิดนี้สุภาพ - บุรุษใช้โพกศีรษะเรียกว่า "ซุรบาน" สำหรับสตรีจะใช้ทั้งคลุมศีรษะ และปิดหน้าอก เรียกว่า "คิมเบน" (kemben) ผ้าอุเต็งนิยมลวดลายที่เป็นกรอบสี่เหลี่ยม ผ้าคลุมไม่ปิดบ่าและไหล่ เหมาะสำหรับเกษตรกรที่ทำงานหนัก เพื่อจะได้เคลื่อนไหวได้สะดวก

ปาเตะในตำบลคลองประสงค์

หากย้อนอดีตที่โต๊ะหรือผู้เฒ่าในชุมชนเล่าให้ฟัง ถึงอดีตของตำบลคลองประสงค์ ก่อนสงครามโลกจะเกิดขึ้น มีชาวบ้านอพยพมาแต่เดิมจากแหลมคาบมลายูมาตั้งถิ่นฐานในตำบลคลองประสงค์แล้ว

ยังได้นำเอาศาสนา วิถีชีวิต ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมของ
 คาบมลายูจากการเผยแพร่ศาสนา จึงทำให้เกิดเป็นร่องรอยของ
 ประวัติศาสตร์ที่มีการสืบทอดมาตั้งแต่อดีต จากรุ่นสู่รุ่น
 จนทำให้เกิดเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมถึงทุกวันนี้ ผ้าปาเต๊ะ
 อาจได้นำเอาศิลปะลวดลายที่สะท้อนวิถีความงดงามมาบรรจงลง
 ในพื้นผ้าอีกด้วย

ปาเต๊ะ นอกจากจะมีลวดลายเป็นเอกลักษณ์แล้ว
 ปัจจุบันยังสามารถแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ได้อย่างมากมาย
 โดยเฉพาะ “โสร่ง” เป็นภาษาอินโดนีเซียเช่นเดียวกัน หมายถึง
 ผ้านุ่ง คนในท้องถิ่นภาคใต้ เรียกขานกันว่า “ผ้าปาเต๊ะ” หรือ “ผ้าปา
 เต๊ะ”

ส่วนคนรุ่นเก่าเรียกผ้าปาเต๊ะที่ไม่ได้ผลิตในประเทศไทยว่า “ผ้ายาวอ” หรือ “จาวอ” (Java) ซึ่งหมายถึง ผ้าชวาและเรียกชื่อตามลักษณะของผ้าเป็นภาษาพื้นเมืองชายแดนภาคใต้ 4 ชนิด คือ

1.จาวอตูลิส (Java Tulis) ใช้เรียกผ้าบาติกที่ใช้เทคนิคการเขียนเทียนด้วยจันติ้งตลอดทั้งผืน

2.จาวอตูเก (ผ้าชวากระบอกไม้ไผ่) ใช้เรียกชื่อผ้าปาเต๊ะที่มีคุณภาพดีชิ้นหนึ่ง เนื้อดีเบาบาง และผ้าผืนหนึ่ง ๆ สามารถม้วนได้เพียง 1 กำมือเท่านั้น

3.จาวอบือละ ซึ่งหมายความว่า ผ้าพันชวา ใช้เรียกผ้าบาติกที่มีความยาวตั้งแต่ 3.5 – 4 หลา เป็นลักษณะของผ้าที่ไม่เป็นตะเข็บผ้าให้ติดกันเป็นถุง แต่ใช้วิธีนุ่งแบบพันรอบตัว

4.จาวอซื่อแย ผ้าชวาทวดอกจิก เป็นผ้านุ่งที่มีคุณภาพดี

มีตราดอกจิกเป็นเครื่องหมายการค้า และเป็นที่ยินยมกันมาก

ชาวไทยมุสลิม โดยเฉพาะในจังหวัดชายแดนภาคใต้ รู้จัก
การทำผ้าบาติก โดยได้รับเทคนิคมาจากมาเลเซียและอินโดนีเซีย

โรงงานผลิตในอดีตเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน “ใต้ถุนบ้าน”

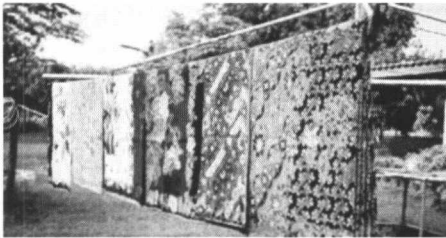
ปัจจุบัน บาติกลายเขียนได้รับการพัฒนาและแพร่หลายมาก ทำให้สามารถผลิตผ้าได้หลายรูปแบบกว่าเดิม และสามารถขายได้ราคาที่ดีกว่าบาติกพิมพ์ ทำให้โรงงานอุตสาหกรรมผ้าบาติกในภาคใต้หันมาผลิตผ้า

บาติกลายเขียน เกิดการแข่งขันในตลาดโดยแสดงลักษณะงาน รูปแบบและเอกลักษณ์ของตนเอง จนผ้าบาติกบางชิ้นกลายเป็นจิตรกรรมที่มีราคาสูงกว่าทั่วไปมาก ผ้าที่นิยมทำกันมาก ได้แก่ ผ้าโสร่ง ผ้าซิ่น และเครื่องนุ่งห่มต่าง ๆ เช่น เสื้อผ้าสำเร็จรูป เป็นต้น

เทคนิคการทำผ้าปาเต๊ะ-บาติก

1. บาติกลายพิมพ์ด้วยแม่พิมพ์โลหะ ไม้ และเชือก และนำไปย้อม 3-4 ครั้ง
2. บาติกลายเขียน คือ เขียนเทียนลงบนผ้า นำไปย้อม อาจมีการปิดเทียนเพื่อเก็บสี และย้อมอีก 1 – 2 ครั้ง
3. บาติกลายเขียน และระบายสี เป็นการเขียนเทียนบนผ้า แล้วระบายสีทั่วทั้งผืน
4. บาติกกันเทียน ลัดสี

ภาพการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากรุ่น..สู่รุ่น..

“ การทำผ้าปาเต๊ะมีขั้นตอนง่ายๆ ทำไม่ยาก
ถ้าอยากให้ผ้าออกมาสวย เคล็ดล็บง่ายๆ ต้องใส่ใจลง
ไปด้วย ลวดลายของผืนผ้าจะเป็นดั่งใจต้องการ”

นางประจิม เล็กดำ

การรวมกลุ่มผ้าปาเต๊ะ ในตำบลคลองประสงค์เอง เป็นการรวมกลุ่มมีมาจากแกนนำต้องการที่จะให้คนในชุมชนมีการรวมตัวกันในการสร้างงาน สร้างรายได้และเป็นอาชีพเสริมให้กับแกนนำและสมาชิกกลุ่ม จึงได้มีการร่วมกันก่อตั้งกลุ่มผ้าปาเต๊ะในพื้นที่หมู่ที่ 2 ตำบลคลองประสงค์จากกลุ่มคนที่ว่างงานมารวมกัน

ทั้งนี้ เพื่อเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของคนในชุมชน ซึ่งมี ปราชญ์ชาวบ้าน นางประจิม เล็กดำ เป็นประธานกลุ่มสมาชิกกลุ่มได้มีการออมเพื่อที่จะมีทุนหนุนเสริมให้กับกลุ่มในครั้งนี้ และได้ยกระดับสินค้าของกลุ่ม เป็นสินค้า OTOP ของชุมชน จึงทำให้สินค้าเป็นที่รู้จักของคนในชุมชนและนอกชุมชนทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติต่างก็เข้ามาเยี่ยมชมผลิตภัณฑ์ พร้อมเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ทรงคุณค่าของตำบลคลองประสงค์อย่างแท้จริง

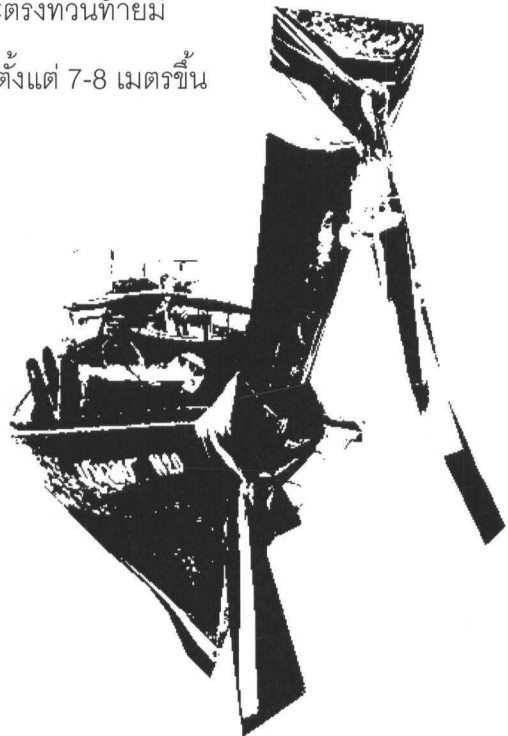

เรือหัวโทง : ศิลปะงานไม้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

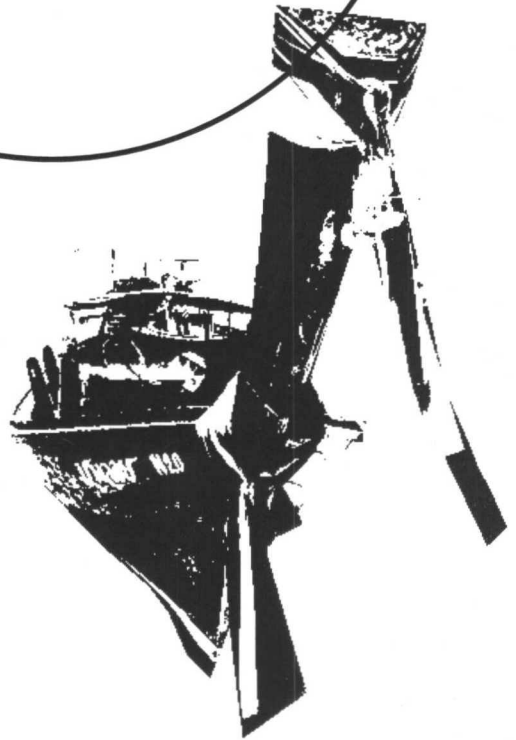
ภูมิปัญญาด้านวิศวกรรมศาสตร์

“เรือหัวโทง”

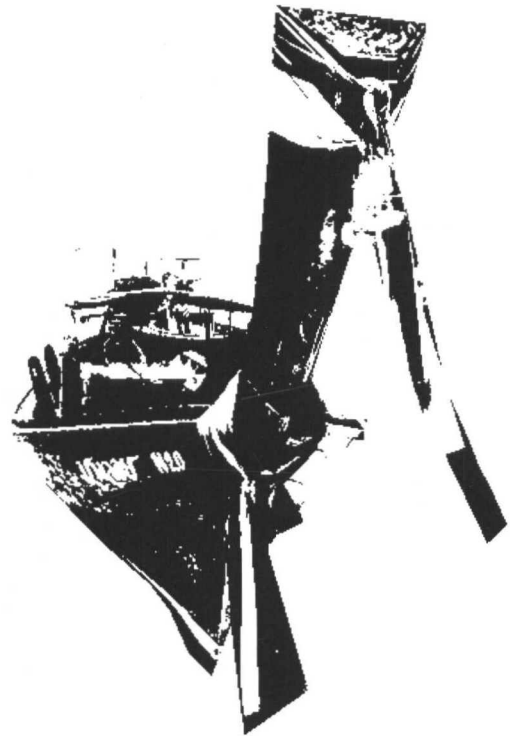
เป็นเรือประมงแบบท้องถิ่นในจังหวัดกระบี่
และนิยมใช้กันในแถบอันดามันภาคใต้ของประเทศไทย
ลักษณะเป็นเรือขนาดเล็กหัวเรือสูงงอนขึ้นไปบรรจบกับ
ทวนหัวที่ยื่นสูงขึ้นมา และตรงทวนท้ายมี
ลักษณะเป็นรูปลิ้ม ขนาดตั้งแต่ 7-8 เมตรขึ้นไป
ไปจนถึง 10 กว่าเมตร
ติดเครื่องท้ายหางยาว

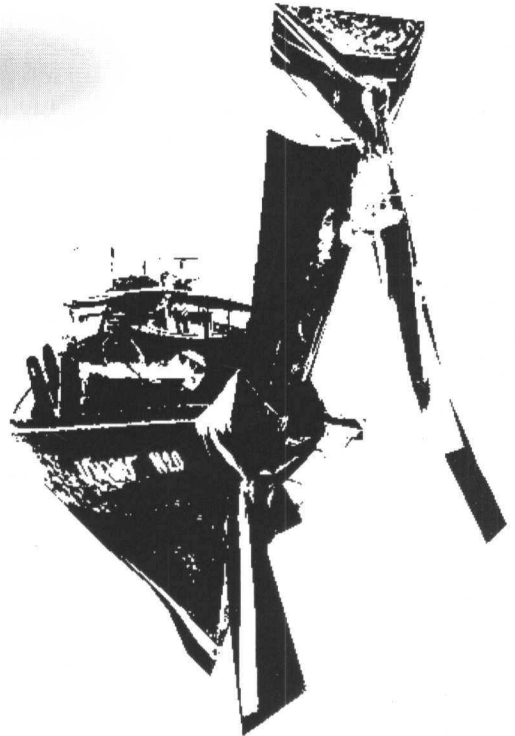
“เรือหัวโทง” เป็นเรือประมงพื้นบ้าน
 ที่นิยมใช้กันในกลุ่มทะเลอันดามัน เป็นเรือขนาดเล็ก
 ทำจากไม้เนื้อแข็ง จำพวกไม้ตะเคียนหรือไม้ยอมน
 โดดเด่นด้วย “หัวโทง” หรือหัวเรือที่สูงงอนขึ้น
 เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวเล ที่ช่วยในการทรงตัวของเรือ
 พร้อมทั้งจะฝากคลื่นลมแรงไปยังจุดหมายปลายทาง

เรือหัวโทง เป็นเสมือนสัญลักษณ์แห่งการท่องเที่ยวทะเลไทย ผังอันดามัน ที่พร้อมพานักท่องเที่ยวไปเยือนยังเกาะแก่งนับร้อยแห่ง ด้วยลักษณะเด่นของหัวเรือที่เขยื้อนเวลาแล่นอยู่กลางทะเล พร้อมแหวกฝ่าคลื่นสูงที่สัดสาด ให้ทะยานเคลื่อนไปยังจุดหมายปลายทางเรือหัวโทง ไม่ได้เป็นเพียงสื่อสัญลักษณ์ของพานะนำพานักท่องเที่ยวแต่เป็นพานะที่มีความผูกพันกับวิถีชีวิตของคนริมฝั่งทะเลอันดามันเป็นทั้งเครื่องมือทำมาหากิน วางอวน ดักลอบ กุ้ง ปู ปลา ทั้งใช้เป็นพานะในการเดินทางและการขนส่งทั้งคนและสินค้า

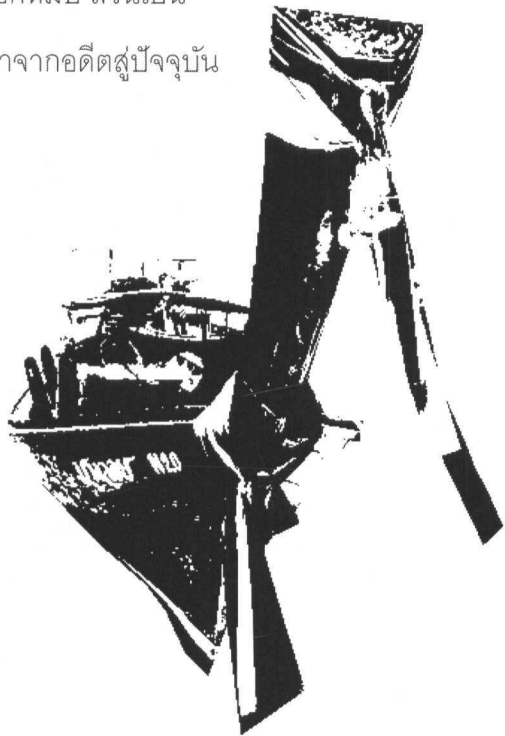

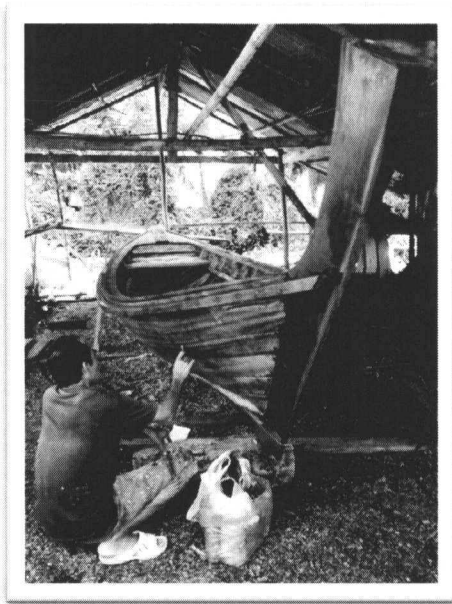
"เรือหัวโทง" เป็นงานฝีมือ "HandMade" ที่สร้างสรรค์โดย
 ภูมิปัญญาด้านวิศวกรรมศาสตร์ จากชาวบ้านเกาะกลาง (คลอง
 ประสงค์) ซึ่งเป็นภูมิปัญญา
 ชาวบ้านอย่างแท้จริง!

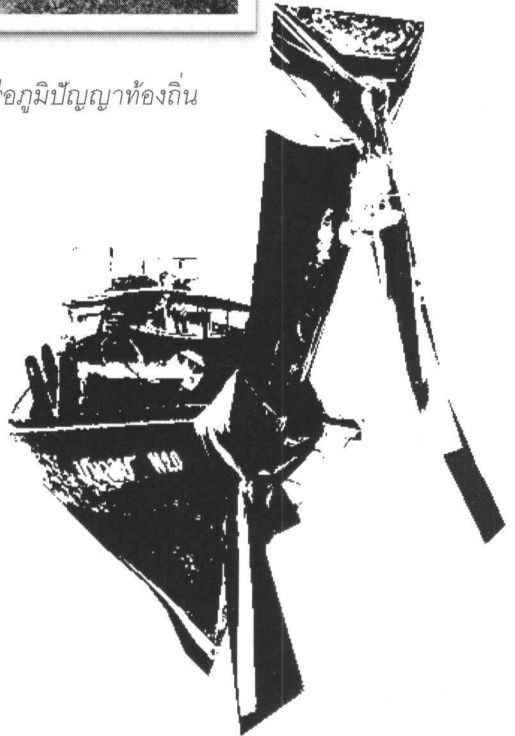
ปราชญ์ชาวบ้านเล่าจากความคิดสร้างสรรค์
 ดัดแปลงพาหนะให้เหมาะสมกับสภาพลม ฟ้า อากาศ
 เพื่อประโยชน์ใช้สอยในชีวิตประจำวัน..

“เรือหัวโทง” ส่วนใหญ่ทำจากไม้พะยอม หรือไม้ทั้ง
 การต่อเรือต้องอาศัยความชำนาญและการฝึกฝน
 ในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การเตรียมมาดเรือ การต่อไม้กระดาน การวัด
 ความกว้าง การใส่กงข้าง ใส่กงท้องหรือกงต่อตรงกลาง ใส่หัวเรือ-
 ท้ายเรือ การปิดหัวกง การใส่เส้นตา การใส่ลูกกล้วย
 การตกแต่งเรือ การตอกหมับ ล้วนเป็น
 กระบวนการเรียนรู้ที่ล้ำค่าจากอดีตสู่ปัจจุบัน

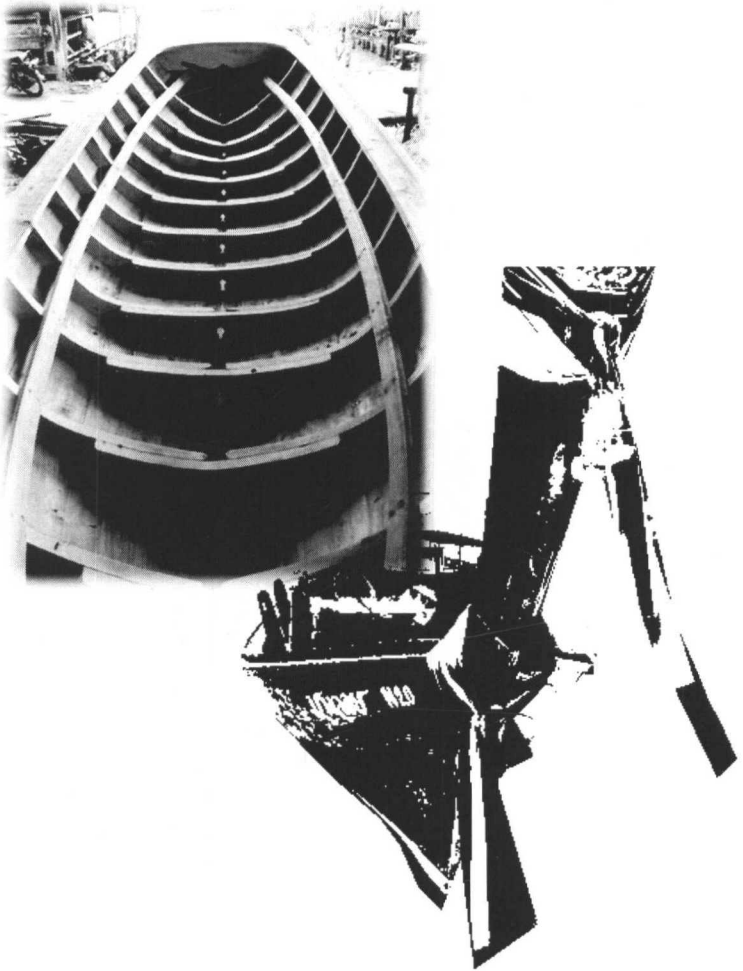

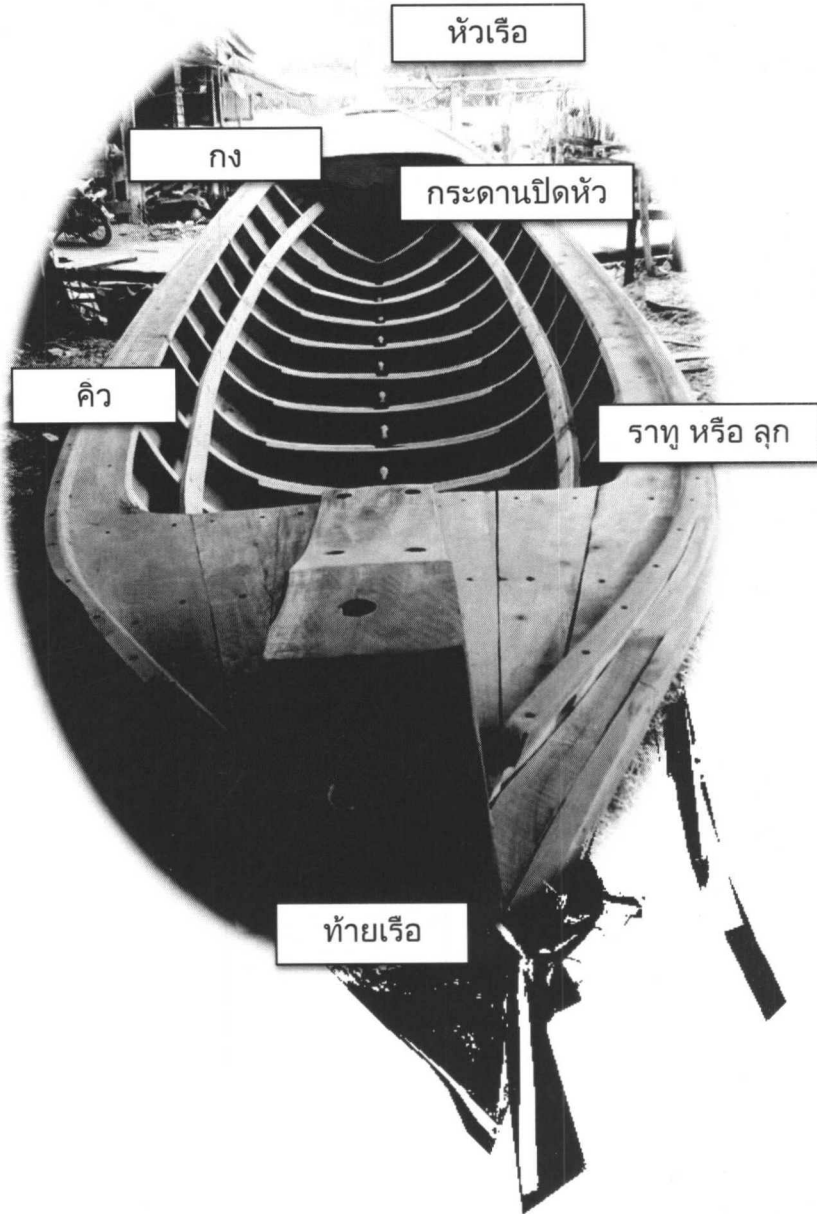
ภาพวิศวกรต่อเรือภูมิปัญญาท้องถิ่น

“เรือประมงพื้นบ้านจะมี ขนาดเล็ก 13 ต่วกง
สำหรับ 1-2 คน ใช้ในการวางอวน กุ้ง ปู
แต่ปัจจุบันเรือหัวโทงเป็นที่นิยมสำหรับรับนักท่องเที่ยว
จึงนิยมสั่งต่อเรือขนาด 21-23 ต่วกง เพื่อบรรทุกคน
ได้คราวละมากๆ ในเวลา 10 วันเสร็จพร้อมลงน้ำได้เลย

ส่วนประกอบของเรือหัวโทง ดังนี้

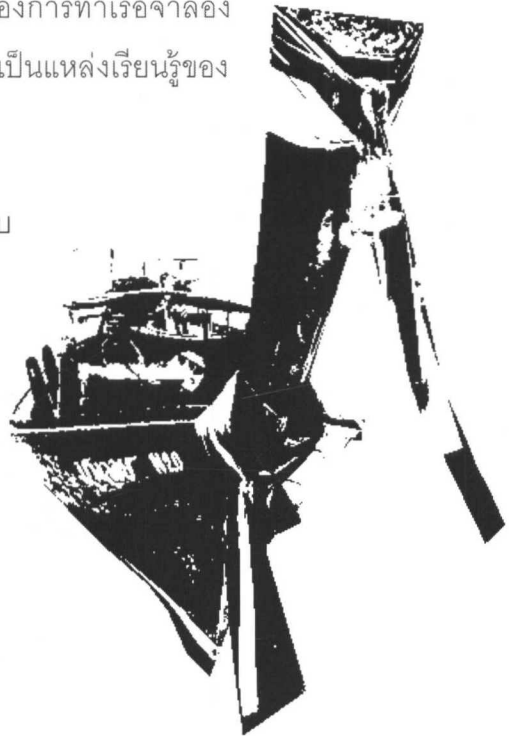

นอกเหนือจากอุตสาหกรรมเรือหัวโทงขนาดใหญ่แล้ว...

ในปัจจุบัน ยังมีแหล่งเรียนรู้เรือหัวโทงจำลอง ซึ่งเป็นขนาดย่อส่วนของเรือหัวโทงมาจำลองขนาดเล็ก ที่เป็นที่น่าสนใจแก่ผู้พบเห็น และแหล่งเรียนรู้ได้อย่างดี

นายสมบุรณ์ หมั่นคำ ผู้ก่อตั้งและประธานกลุ่มเรือหัวโทงจำลอง หมู่ที่ 1 บ้านเกาะกลาง ตำบลคลองประสงค์ ประชาญ ชาวบ้านเล่าให้เราฟังถึงที่มาของเรือจำลองขนาดเล็กนี้ว่า เรือหัวโทงจำลองนั้น เริ่มต้นมานานกว่า 10 ปีแล้ว โดยเริ่มต้นจากความบังเอิญเล็กๆ ที่มีผู้เห็นความสามารถในการประดิษฐ์เรือจำลองขนาดย่อม จึงเป็นที่มาของการทำเรือจำลองหัวโทงเพื่ออนุรักษ์ให้เกิดเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนต่อไป

วิถีชีวิตเรียบง่าย เคียงคู่กับ
ความผูกพันกับเรือหัวโทง
ให้เห็น คือ
เกาะกลางแม่น้ำกระบี่

การต่อเรือหัวโทงเป็นอาชีพหนึ่งที่สำคัญของคนในชุมชน

แต่ในปัจจุบัน อาจจะหาคนมาสานต่อยาก
ทั้งเนื่องจาก ความเจริญ การทำงานที่ไม่ต้องใช้แรง
ดังนั้น บุคลากรหรือผู้รู้ด้านนี้

อาจจะสูญหาย
หากไม่ช่วยกันรักษา...

ถึงเวลาแล้ว หรือยัง..

ที่คนรุ่นใหม่จะพร้อมในการเรียนรู้ภูมิปัญญาการต่อเรือ
คนรุ่นแล้วรุ่นเล่าริมฝั่งอันดามัน ที่ฝาก “ชีวิต โอกาส และอนาคต”
ไว้กับเรือ “เรือหัวโทง” จึงไม่ได้เป็นเครื่องมือ
เลี้ยงชีพสำหรับคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่เป็น
ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีความสวยงามอันเป็น
เอกลักษณ์เฉพาะตัว กับ...ศิลปะ
งานไม้...ซึ่งใช้งานได้จริง ที่
นับวันยิ่งหายาก

“วิศวกรต่อเรือ”

โกงกาง (ป่าชายเลน)

: ต้นวิถีชีวิต

ปราชญ์ชาวบ้าน

ป่าชายเลน หรือ ป่าโกงกาง เป็นกลุ่มของสังคมพืชซึ่งขึ้นอยู่ในเขตน้ำลงต่ำสูง และน้ำขึ้นสูงบริเวณชายฝั่งทะเล ปากแม่น้ำ หรืออ่าวป่าชายเลนเป็นบริเวณที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตหลายชนิด ทั้งพืชและสัตว์ ป่าชายเลน จึงให้ประโยชน์แก่มนุษย์มากมาย ทั้งในด้านพลังงานและไม่ใช้สอย ตลอดจนเป็นแหล่งผลิตอาหารโปรตีนที่สำคัญ

เนื่องจากป่าชายเลนเป็นที่วางไข่ แหล่งอาหาร และเจริญเติบโตของสัตว์น้ำและเศรษฐกิจนานาชนิด นอกจากนี้ ป่าชายเลนยังช่วยป้องกันภัยธรรมชาติ โดยเฉพาะเป็นเกราะกำบังและลดความรุนแรงของคลื่นลมชายฝั่ง ช่วยกักตะกอนลง แมกนูล และลดการพังทลาย มีพื้นที่แหล่งไปสะสมในบริเวณชายฝั่งทะเล

“

ปากแม่น้ำกระบี่.. กับนิเวศป่าชายเลน

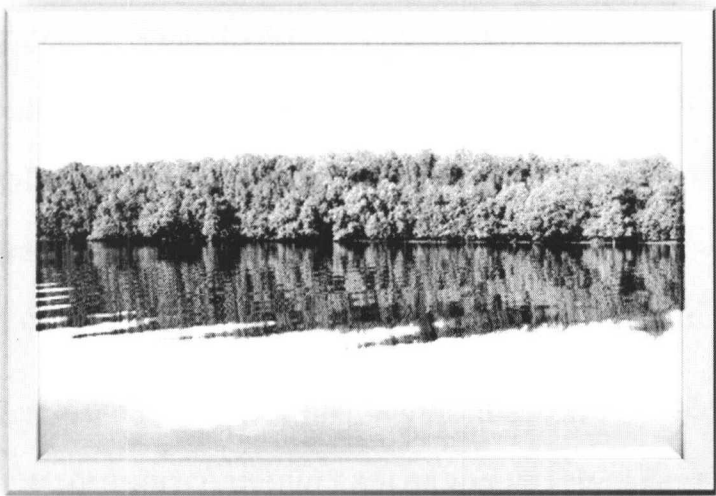
มีความสำคัญต่อวิถีการดำเนินชีวิต

ทั้งมนุษย์ สัตว์ และสิ่งแวดล้อม

ที่มีความงดงามตามธรรมชาติ

”

ภาพป่าโกงกางที่อุดมสมบูรณ์หน้าเมืองกระบี่

ความสำคัญของป่าชายเลน หรือป่าโกงกางที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของพี่น้องตำบลคลองประสงค์ ถือเป็นส่วนสำคัญต่อการดำรงชีวิตในอดีตเป็นอย่างมากโต๊ะหรือผู้เฒ่า ได้เล่าให้ฟังว่า ป่าโกงกางจะมีประโยชน์มากมาย เป็นแหล่งอนุบาลของสัตว์น้ำ เป็นที่ป้องกันหน้าดิน เป็นกำแพงเวลามีพายุเข้ามา และสมัยก่อนจะมีป่าโกงกางมากบริเวณนี้ ยังสามารถเอาไม้ไปทำกระท่อมเล็ก ไม้ฝืน อุปกรณ์หาปลาแต่มาเดี๋ยวนี้.. มันไม่สามารถทำได้แล้ว

ในปัจจุบันมีปัญหาหลายประการ ได้แก่ การเพาะเลี้ยงชายฝั่ง แหล่งชุมชน แหล่งอุตสาหกรรม การเกษตรกรรม และกิจกรรมอื่นอีกหลายประเภทได้ขยายไปสู่ชายฝั่ง โดยเฉพาะในพื้นที่ป่าชายเลน จนทำให้ป่าชายเลนลดลงอย่างรวดเร็วและรุนแรง จนน่าเป็นห่วง

ป่าชายเลน เป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ
 ที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งในด้านการป่าไม้
 การประมง และสิ่งแวดล้อม เช่น ไม้ป่าชายเลน อีกลหลายชนิด
 นำไปทำสิ่งก่อสร้าง เฟอร์นิเจอร์ และกลั่น เอาสารเคมีที่เป็นประโยชน์
 แทนนิน แอลกอฮอล์ กรดน้ำส้ม และน้ำมันดิน
 ในด้านการประมงป่าชายเลนเป็นแหล่งขยายพันธุ์และที่อาศัย
 ของสัตว์นานาชนิด เช่น กุ้ง ปู

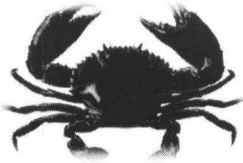
ป่าชายเลน ยังเป็นแหล่งอนุบาลของกุ้งบางชนิด อาจมีชีวิตวางไข่ในทะเลเล็กแล้วเข้ามาเติบโตในชายฝั่ง ขนาดที่สัตว์บางชนิดอาจใช้ป่าชายเลนเป็นที่แหล่งเกิด และอาศัยจนเติบโต สืบพันธุ์ต่อไปสัตว์น้ำประเภทปลา ก็ชนิดเดียวกับกุ้งที่บางชนิดเข้ามาเลี้ยงตัววัยอ่อนในแหล่งน้ำชายฝั่งอุดมสมบูรณ์จนเจริญเติบโต แล้วออกสู่ทะเลเล็กเพื่อการแพร่พันธุ์ต่อไป แต่บางชนิดก็มีถิ่นอาศัยตั้งแต่เกิดจนตายในบริเวณเดียวกัน และวางปลาไว้วัยอ่อนอาศัยบริเวณชายฝั่งมากที่สุด เช่น ปลากะพงขาว ปลาเก๋า ปลาช่อน และปลา ปลาน้ำจืด

(ปูม้า)

(ปูทะเล)

(ปูแสม)

สัตว์น้ำประเภทหอยที่มีค่าทางเศรษฐกิจที่พบบริเวณ ป่าชายเลน และพื้นที่ใกล้เคียง เช่น บริเวณที่ราบดินเลน ที่ราบดินทรายปนเลน หอยนางรม หอยแมลงภู่ หอยแครงและหอยกะพง นอกจากนี้ สัตว์น้ำประเภทปู จะพบมาก เช่น ปูแสม ปูทะเล ปูม้า วงจรชีวิตของสัตว์เหล่านี้ ก็จะมี ความผูกพันกับป่าโกงกางก่อนออกสู่ทะเลลึก

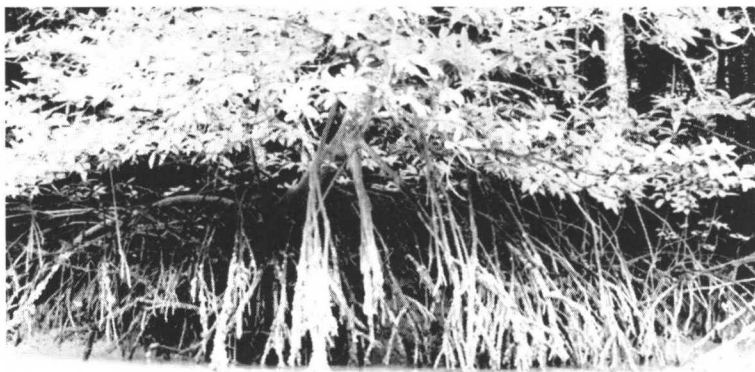

ป้ายรณรงค์ปกป้องผืนป่าชายเลน
โดยพี่น้องในชุมชนร่วมกันอนุรักษ์ผืนป่านี้

จากข้อมูลของ กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตำบลคลอง
ประสงค์ ในการศึกษาพันธุ์ไม้ป่าชายเลนในพื้นที่ชุ่มน้ำปากแม่น้ำ
กระบี่ พบว่า...ปู้มาในวัยอ่อน จะหากิน บริเวณที่ราบดินเลนใกล้ฝั่ง
ป่าชายเลน แต่พอโตขึ้นจะย้ายออกไปหากิน และดำรงชีวิตในทะเล
ห่างออกไป ชาวประมงจับปูชนิดนี้ด้วยอวนลอยตรงข้ามกับการจับ
ปูทะเล ซึ่งต้องจับบริเวณชายฝั่งแล้วดักปู หรือตะขอเกี่ยวดึงออก
จากรูที่อยู่ และระบบนิเวศวิทยาที่เกิดขึ้นในป่าชายเลนนั้น พืช
พรรณธรรมชาติชนิดต่างๆเมื่อได้รับแสงจากดวงอาทิตย์ เพื่อใช้ใน
การสังเคราะห์แสง จะทำให้เกิดอินทรีย์วัตถุและการเจริญเติบโต
กลายเป็นผู้ผลิตของระบบส่วนต่างๆของต้นไม้ นอกเหนือจาก
มนุษย์นำไปใช้ประโยชน์จะร่วงหล่นทับถมในน้ำ และในดิน ในที่สุด
ก็กลายเป็นแร่ธาตุของพวกจุลชีวัน เช่น แบคทีเรีย เชื้อรา แผลงก์
ตอน ตลอดจนสัตว์เล็กๆ หน้าดินที่เรียกว่ากลุ่มนี้ว่าผู้บริโภคระบบ
พวกจุลชีวันเหล่านี้จะเจริญเติบโตกลายเป็นแหล่งอาหารของสัตว์
น้ำเล็ก ๆ

นอกจากนี้ ใบไม้ที่ตกหล่นโคนต้น อาจเป็นอาหารโดยตรงของสัตว์น้ำอีกด้วย ซึ่งทั้งหมดจะเกิดเป็นห่วงโซ่อาหารขึ้น ในระบบนิเวศป่าชายเลน และ โดยธรรมชาติแล้วจะมีความสมดุลในตัวของมันเอง แต่ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง ก็จะเป็นผลทำให้ระบบความสัมพันธ์นี้ ที่ถูกทำลายลง จนเกิดเป็นผลเสียอย่างน่ากลัวทีเดียว..

ในด้านสิ่งแวดล้อมกับป่าชายเลนที่มีความสำคัญ ในการอนุรักษ์พื้นที่ชายฝั่งทะเลโดยเฉพาะช่วยลดการระเหยน้ำเสียและยังช่วยทำให้เกิดการงอกของแผ่นดินขยายออกไปสู่ทะเลอีกด้วย จึงมีความสำคัญของป่าชายเลนด้านการอนุรักษ์พื้นที่ชายฝั่งทะเลนั้น

ป่าโกงกาง หรือป่าชายเลน มีผลต่อวิถีการดำเนินชีวิต
ของในตำบลคลองประมงค์ ได้อย่างมาก... เช่น

○

ป่าชายเลนเป็นฉากกำบังภัยธรรมชาติเพื่อป้องกันลมพายุ
มรสุมต่อการพังทลายของดินที่อยู่บริเวณชายฝั่ง

○

ป่าชายเลนช่วยป้องกันสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ รากของต้นไม้
ในป่าชายเลนที่งอกออกมาเหนือพื้นดินจะทำหน้าที่คล้ายตะแกรง
ธรรมชาติ คอยกั้นกรองสิ่งปฏิกูลต่างๆ ที่มากับกระแสน้ำ
ทำให้น้ำในแม่น้ำลำคลอง และชายฝั่งทะเลสะอาดขึ้น

○

ป่าชายเลน ช่วยทำให้พื้นดินทำให้พื้นดินบริเวณชายฝั่งทะเล
งอกขยายออกไปในทะเล รากของต้นไม้ในป่าชายเลน
นอกจากจะช่วยป้องกันสิ่งแวดล้อมเป็นพิษแล้ว
ยังช่วยทำให้ตะกอนที่แขวนลอยมากับน้ำทับถม
เกิดเป็นแผ่นดินงอกใหม่ เมื่อระยะเวลาผ่านไปก็จะขยายออกไป
ในทะเลเกิดเป็นหาดเลน อันเหมาะสม
แก่การเกิดของพันธุ์ไม้ป่าชายเลน

การใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน

- มีความสำคัญในการเป็นแหล่งพลังงานและอาหาร
- เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยของพืชและสัตว์ตามธรรมชาติ
- เพื่อเป็นเครื่องป้องกันแนวชายฝั่งทะเล
- เพื่อควบคุมการกัดเซาะพังทลาย
- เพื่อซับน้ำเสีย
- เป็นแนวกำบังกระแสน้ำเชี่ยวที่ปากแม่น้ำและพายุหมุน
- ผลิตภัณฑ์จากไม้
- เชื้อเพลิง
- วัสดุก่อสร้าง

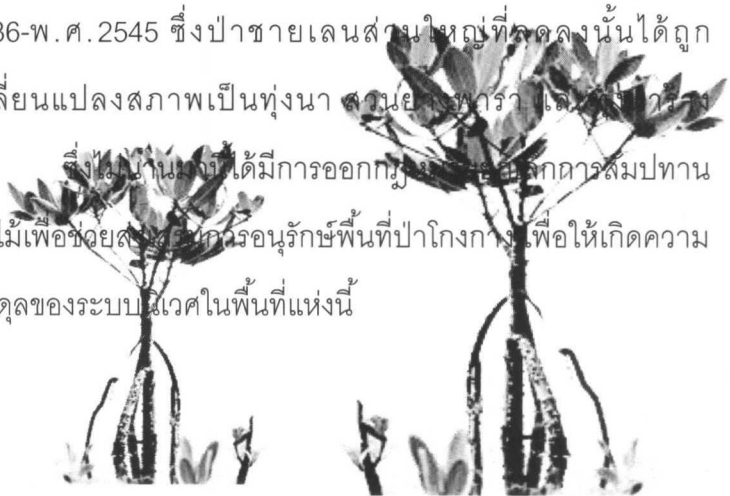
- สิ่งทอและหนังสือสัตว์
- อาหาร ยา และเครื่องดื่ม
- การผลิตกรดจากเปลือกไม้
- การทำเหมืองแร่ดีบุกในบริเวณป่าชายแดน
- ให้ผลผลิตน้ำเย็นในระบบหล่อเย็นของโรงไฟฟ้าและโรงงาน
- ให้ผลผลิตเกลือ
- แหล่งประมงใกล้ชายฝั่ง
- เป็นแหล่งพักอาศัยของลูกปลาและลูกกุ้ง
- ผลผลิตมวนดักสำหรับกำจัดเห็บหอยแมลงภู่และปลา

ลักษณะทั่วไปของป่าชายเลนในพื้นที่ปากแม่น้ำกระบี่

ป่าชายเลนหรือป่าโกงกาง เป็นกลุ่มพื้นที่ชายฝั่งทะเลที่มีการขึ้นลงของน้ำและเป็นพืชพรรณที่มีลักษณะเด่นในพื้นที่ชุ่มน้ำปากแม่น้ำกระบี่ สามารถพบได้ทั่วไปตลอด แนวพื้นที่ที่น้ำขึ้นน้ำลงป่าชายเลนปากน้ำกระบี่ มีสภาพอุดมสมบูรณ์และขึ้นอยู่อย่างหนาแน่นและสวยงาม มีลำคลองหลายสายไหลลงสู่ทะเลปกคลุมด้วยป่าชายเลน

จากข้อมูลของกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตำบลคลองประสงค์ ได้ระบุว่า พื้นที่ชุ่มน้ำปากแม่น้ำกระบี่ส่วนใหญ่มีพื้นที่เป็นป่าชายเลน ซึ่งมีประมาณ 730.29 ตารางกิโลเมตร ปัจจุบันพื้นที่ป่าชายเลนได้ลดลงประมาณ 17.18% จากปี พ.ศ. 2536-พ.ศ. 2545 ซึ่งป่าชายเลนส่วนใหญ่ที่ลดลงนั้นได้ถูกเปลี่ยนแปลงสภาพเป็นทุ่งนา สวนยางพารา และสวนปาล์ม ซึ่งในปัจจุบันได้มีการออกกฎหมายของคณะกรรมการสัมปทานป่าไม้เพื่อช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์พื้นที่ป่าโกงกาง เพื่อให้เกิดความสมดุลของระบบนิเวศในพื้นที่แห่งนี้

จากข้อมูลของ กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตำบลคลองประสงค์ ในการศึกษาพันธุ์ไม้ป่าชายเลนในพื้นที่ชุ่มน้ำปากแม่น้ำกระบี่ ได้ระบุว่า สำหรับพันธุ์ไม้ที่พบในปากแม่น้ำกระบี่ส่วนใหญ่ จากริมน้ำเป็นกลุ่มไม้โกงกางใบใหญ่ โกงกางใบเล็กถัดไปเป็นกลุ่มไม้โปรง ตะบูน ส่วนเขตสุดท้ายเป็นไม้กลุ่มฝาด และเบ้งทะเล จากสำรวจชนิดพันธุ์ไม้ป่าโกงกางในพื้นที่ปากแม่น้ำกระบี่ โดย John Howes ได้พบพันธุ์ไม้มากกว่า 50 ชนิด โดยสามารถแบ่งเป็น 2 จำพวก คือ พันธุ์ไม้ที่แท้จริงในป่าโกงกาง จำนวน 25 ชนิด ซึ่งพวกนี้สามารถทนความเค็มของน้ำทะเลได้เป็นอย่างดี ส่วนใหญ่จะพบบริเวณที่มีน้ำขึ้นน้ำลง เช่น โกงกางใบเล็ก แสมทะเล เป็นต้น และพันธุ์ไม้ที่ขึ้นร่วมกับป่าชายเลน จำนวน 26 ชนิด ซึ่งส่วนใหญ่จะพบบริเวณป่าชายหาดและพื้นที่อื่นๆ เช่น หูกวาง เป็นต้น

พฤกษศาสตร์ของพันธุ์ไม้ป่าชายเลน

ลักษณะรูปร่างของต้นสามารถแบ่งได้ 5 ประเภท

Tree ไม้ยืนต้น

Shrub ไม้พุ่ม

Vine ไม้เถาหรือไม้เลื้อย

Fern/Palm ต้นเฟิร์น/ต้นปาล์ม

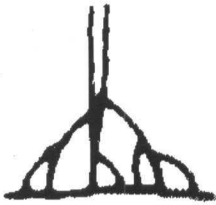

Herb/grass พืชสมุนไพร/หญ้า

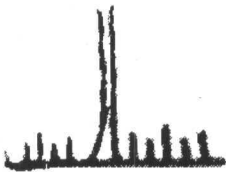

ลักษณะของรากอากาศ

พันธุ์ไม้ในป่าชายเลนหรือป่าโกงกางแต่ละชนิดจะมีลักษณะของรากที่แตกต่างกันไปซึ่งจะเรียกว่ารากอากาศ รากอากาศเป็นรากที่โผล่ขึ้นเหนือพื้นดิน โครงสร้างของรากอากาศสามารถแบ่งได้ 6 ประเภท คือ

(stilt roots) รากค้ำยันหรือรากค้ำจุน มีลักษณะเป็นกิ่งก้านจำนวนมากนอกจากส่วนลำต้นหรือกิ่งก้านลงไปยึดพื้นดินเอาไว้แน่น รากไม้ประเภทนี้จะพบได้มากในเขตป่าชายเลน

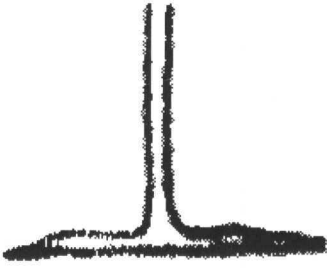

(Knee-roots) รากรูปหัวเข่า เป็นรากหายใจชนิดหนึ่งซึ่งปกติแตกออกจากรากแขนง เนื่องจากต้องงอกชูขึ้นพ้นระดับน้ำแล้วหักพับลงทำให้ดูคล้ายหัวเข่า

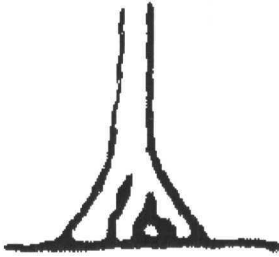

(plank-roots) รากแผ่นกระดาน เป็นรากที่มีลักษณะเป็นพื้นหรือแผ่นไม้วางคล้ายริบบิ้นวางตัวตามแนวของลำต้น รากชนิดนี้พบหลากหลายในป่าชายเลน

(pneumatophores) รากหายใจ มีลักษณะรูปร่างคล้ายดินสอด่ หรือเป็นรากเหนือสะสมอาหารที่แตกแขนงจากรากใหญ่แล้วแทงขึ้นด้านบนขึ้นมา

(buttresses) พูพอง โคนไม้ใหญ่หนาที่แผ่เป็นรูปปีกออกไปรอบโคนต้นและค่อยๆ เรียวขึ้นไปหาลำต้นที่อยู่เหนือพื้นดินเรียกว่าพูพอง

(no prominent aerial roots) รากอากาศที่ไม่เด่น เป็นรากธรรมดาที่รากอากาศน้อยมาก

ลักษณะของใบ ลักษณะของใบ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

ใบเดี่ยว (simple leaf) คือ ใบที่มีใบแผ่นใบ 1 แผ่นติดอยู่บนก้านใบ 1 ก้าน

ใบประกอบ (compound leaf) คือ ใบที่มีแผ่นใบย่อย (leaflet) ตั้งแต่ 2 ใบขึ้นไปติดอยู่บนก้านใบ 1 ก้านและใบชนิดอื่นๆ

การเรียงตัวของใบ สามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

การเรียงตัวของใบแบบตรงข้าม (opposite) แบบนี้จะมีใบติดอยู่ที่ข้อ 2 ใบ ในตำแหน่งตรงข้ามกัน มีทั้งเรียงตรงข้ามแบบที่แนวการวางตัวของใบทั้งสองที่แต่ละข้อจะอยู่ตำแหน่งเดียวกันหมด

การเรียงตัวของใบแบบสลับ (alternate) แบบนี้จะมีใบติดที่ข้อใดใบ โดยใบที่ข้อหนึ่งจะอยู่ตรงข้ามกับใบที่ติดที่ข้ออื่นเสมอ

๖๖

แผ่นใบ (lamina หรือ blada) คือ ส่วนหนึ่งที่แผ่แบนออกเป็นแผ่นซึ่งมีรูปร่างแตกต่างกันไปสามารถ แบ่งได้เป็น 5 ลักษณะดังนี้

Lanceolate ใบรูปคล้ายใบหอก

Ellical ใบรูปวงรี

Oval ใบรูปไข่

Obovate ใบรูปไข่กลับ

Cordate ใบรูปหัวใจ

ปลายใบ (leaf apex) คือ ส่วนบนหรือปลายสุดของแผ่นใบ ซึ่งมีลักษณะต่างๆกัน สามารถแบ่งได้เป็น 4 ลักษณะ คือ

Acute ปลายใบแหลม

Aristate or apiculate ปลายใบแหลมเข็ม
หรือ เป็นดิ่งแหลมอ่อนที่ปลาย

Rounded ปลายใบโค้งมน

Emarginate ปลายใบหยักเว้าปาน

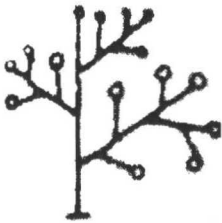
ลักษณะของช่อดอก ช่อดอก หมายถึง กลุ่มของดอกไม้ มีการจัด
ของช่อดอกและลักษณะของดอก แบ่งออกได้เป็น 8 ลักษณะ

Single (Solitary) เป็นช่อเดียว มีดอกช่อ
เดียว ไม่รวมกันเป็นกลุ่ม

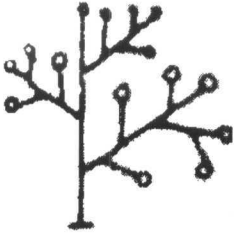

Cyme กลุ่มของดอก เป็นช่อดอกที่
ประกอบด้วยดอกย่อย 3 ดอกเกิดจากจุด
เดียวกันดอกย่อยที่อยู่ตรงกลางเกิดก่อน
และบานก่อนดอกย่อยที่เกิดด้านข้าง 2
ดอก ซึ่งบานทีหลังพร้อมกัน

Panicle เป็นช่อดอกแบบแตกแขนงผสม
กันระหว่างช่อดอก

Spike เป็นช่อดอกที่มีแกนช่อดอกยาว ดอกย่อยไม่มีก้านดอก (sessileflore)

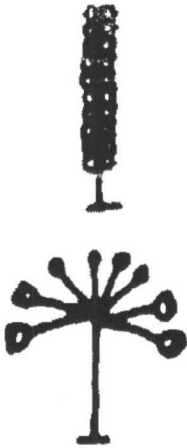

Raceme เป็นช่อดอกที่มีแกนช่อดอกยาว ก้านย่อยยาวเกือบเท่ากันเรียงตัวบนแกน ช่อดอกแบบเวียนรอบแกน (Spike) ดอกย่อยที่เกิดอยู่ที่โคนช่อจะบานก่อนดอกย่อยที่ปลายช่อ

Catkin(ament) มีลักษณะคล้าย Spike แต่ดอกย่อยจะเป็นดอกย่อยจะเป็นดอกที่ไม่มีกลีบดอก(apetalous) และมีเพศเดียว (unisexual) ดอกย่อยมีขนาดเล็ก ช่อดอกมักจะโน้มลง

Umdel เป็นช่อดอกที่มีแกนช่อดอกหดสั้น
ก้านดอกย่อยยาวเท่ากันทุกดอกและ
ออกมาจากจุดเดียวกันทำให้ดูคล้ายซี่
ร่ม บางชนิดมีใบประดับหุ้มช่อดอก
เมื่อดอกบานใบประดับจะฉีกไป
ปลายกิ่ง (terminal) เกิดจากส่วนปลาย
ของลำต้น

ชอกใบ (axillary) เกิดมาจาก ส่วนต้นบน
ของใบและลำต้น

ลักษณะของผล ของชนิดพันธุ์ไม้ป่าชายเลน จะทำให้สามารถระบุแตกต่างพันธุ์ไม้แต่ละชนิดได้อย่างชัดเจน โดยสามารถแบ่งประเภทของผลออกเป็น 4 ลักษณะ คือ ผลยาวเรียว ผลเป็นรูปทรงกลม ผลเป็นรูปคล้ายเมล็ดถั่ว และผลลักษณะอื่นๆ

ผลเป็นรูปทรงกระบอกยาวเรียว
ลักษณะของผลจะเป็นรูปทรงกระบอกยาว

ผลเป็นรูปทรงกลม
ลักษณะคล้ายกับลูกบอล แบนกลม
เหมือนรูปโลก

ผลคล้ายเมล็ดถั่ว
ลักษณะของผลคล้ายเมล็ดถั่วซึ่งมีรูปร่าง
ที่หลากหลายมาก

แสมทะเล

(ปีปดำ ฎุเก็ด แสมขาว พีพีเล)

ลำต้น เป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็ก ปาน

กลาง สูง 5-15 เมตร กิ่งวงกลม

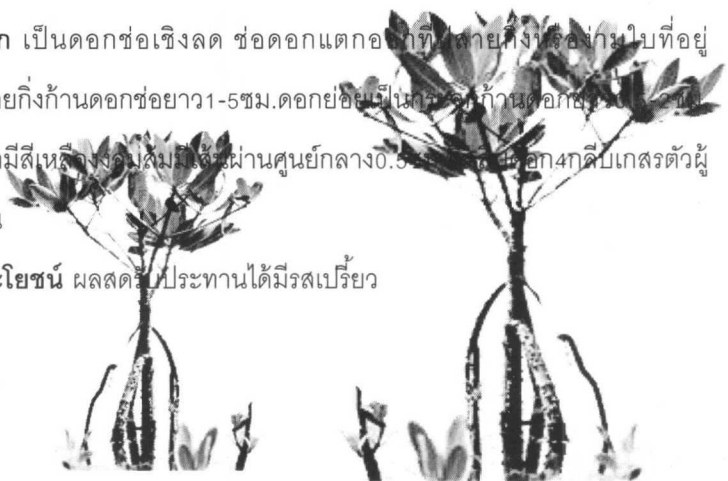
ถ้าหากขึ้นในที่ไม่เหมาะสมกิ่งแตกในระดับต่ำ

ติดกับพื้นดินที่อยู่รวมกับต้นไม้อื่นหรือมีความหนาแน่นจะสูงและแตกกิ่งในระดับสูงขึ้นแต่เรือนยอดไม่หนาแน่นและทรงพุ่มไม้เป็นกิ่งวงกลม ลำต้นมีสีขาวอมเทาผิวเรียบ โคนต้นที่มีอายุมากจะมีรากเล็กแตกออกมาเหนือพื้นดิน มีรากหายใจเป็นแท่งยาว 10-30 เซนติเมตร

ใบ เป็นใบเดี่ยวแตกตรงข้ามสลับกันเป็นมุมจากความหนาแน่นของใบอยู่ที่ปลาย รูปร่างของใบเป็นรูปไข่ปลายใบมนถึงแหลมเล็กน้อย ผิวเรียบเป็นมัน ส่วนหลังใบเป็นสีเขียวอมขาวขอบใบเรียบ ใบส่วนมากม้วนกลับหลังขนาดของใบ 3-5*5-10 ซม. ก้านใบยาว 1-3 ซม.

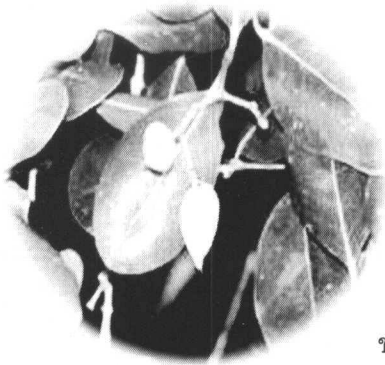
ดอก เป็นดอกช่อเชิงลด ช่อดอกแตกออกที่ปลายกิ่งหรือก้านใบที่อยู่ปลายกิ่งก้านดอกช่อยาว 1-5 ซม. ดอกย่อยเป็นท่อนดอก ก้านดอกยาว 0.5-1 ซม. ดอกมีสีเหลืองอมส้มมีเส้นผ่านศูนย์กลาง 0.5-1 ซม. ดอก 4 กลีบ เกสรตัวผู้ 4 อัน

ประโยชน์ ผลสดรับประทานได้มีรสเปรี้ยว

แสมดำ

อาปี-อาปี(ปัตตานี)

ลำต้น เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ มีความสูง 8-25 ม. สีของลำต้นสีเทาอมขาว ผิวของเปลือกเรียบจนถึงแตกเล็กน้อยทรงพุ่ม

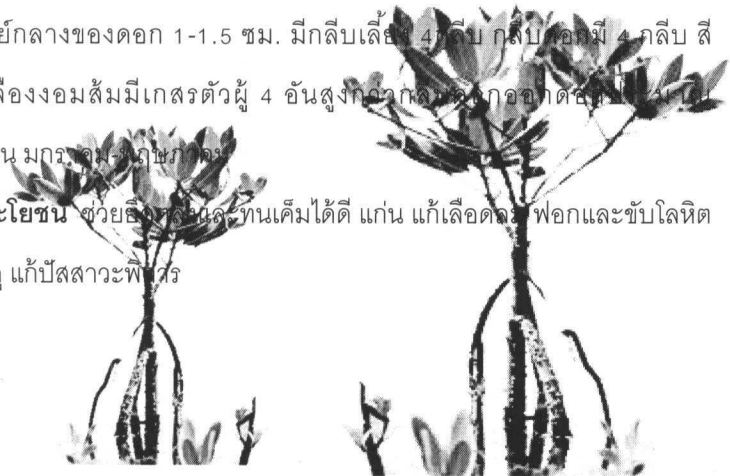
หนาโดยเฉพาะที่เรือนยอดมีรากอากาศขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 2-23 ซม. มีความสูง 15-25 ซม.

ใบ เป็นใบเดี่ยวการเรียงตัวของใบเรียงตรงข้ามสลับเป็นมุมจากรูปทรงของใบเป็นรูปไข่รีปลายใบมนส่วนฐานใบสอบเข้าเป็นรูปสามเหลี่ยมขนาดของใบ 3.5-5*9-6 ซม. ผิวของใบเป็นมันมีสีเขียวเข้มส่วนท้องใบเป็นสีเขียว

ดอก เป็นดอกช่อชนิดเชิงลดออกดอกที่ปลายกิ่งหรือง่ามใบที่ปลายกิ่ง ก้านช่อดอกยาว 3-6 ซม. ดอกย่อยติดกับก้านช่อดอกขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางของดอก 1-1.5 ซม. มีกลีบเลี้ยง 4 กลีบ กลีบดอกมี 4 กลีบ สี

เหลืองอมส้มมีเกสรตัวผู้ 4 อันสูงกึ่งกลางของกลีบดอกติดกับปลายกลีบดอก เดือน มกราคม-กุมภาพันธ์

ประโยชน์ ช่วยป้องกันดินที่เค็มได้ดี แก่น แก้เลือดลม ฟอกและขับโลหิตระดู แก้ปัสสาวะพิการ

กระเพาะปลา

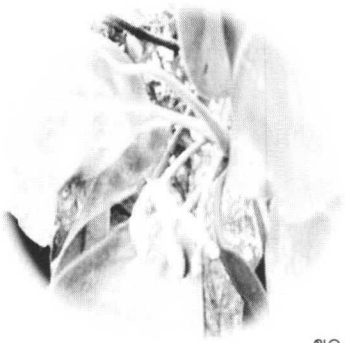
ลำต้น เป็นไม้เถา ลักษณะลำต้นเกลี้ยง มีสีเขียวอ่อนถึงสีม่วงแดง มียางสีขาวข้น มักขึ้นพันต้นไม้อื่นเพื่อรับแสงแดด ถ้าหากไม่มีต้นไม้อื่นจะสูงขึ้นมาประมาณ 1-2 ม. แล้วเลื้อยไปตามพื้นดิน

ใบ เป็นใบเดี่ยว การเรียงตัวของใบตรงข้ามสลับเป็นมุมฉาก สีเขียวเข้ม ด้านท้องใบมีสีอ่อนกว่า แผ่นใบมีรูปร่างเป็นรูปไข่ อกวบนานา ขนาด 3.5-8*7-15 ซม. ปลายใบแหลมเป็นติ่ง ส่วนฐานของใบสอบเข้า ขอบใบเรียบก้านใบสีเขียวเหลืองอ่อนๆ ยาว 2.55-5 ซม.

ดอก เป็นดอกช่อ แตกแขนงแบบสองหรือสามง่าม แขนงช่อดอกและก้านดอกอวบ มีสีเขียวอมม่วง แตกออกตามซอกใบ ดอกมีขนาดเล็กมีสีม่วงอมชมพู เส้นผ่านศูนย์กลาง 1-2 ซม. มีกลีบเลี้ยง 5 กลีบ มีเกสรผู้ 5 อันล้อมรอบเกสรตัวเมียซึ่งมี 2 อัน ก้านเชื่อมติดกัน มีขนปกคลุมทั่วทั้งดอก

ประโยชน์ ใช้เป็นไม้ประดับ

โกงกางใบใหญ่

: กงกอน (ซุมพร) กงกานนอก
(เพชรบุรี) กงแกง (นครปฐม)

ลำต้น มีขนาดใหญ่ สูง 30-40ม. เปลือก

ของลำต้นมีสีเทาเข้มถึงสีดำผิวหยาบแตก

เป็นร่องทั้งตามยาวและตามขวาง รอบๆ โคนต้นมีรากค้ำยันที่ทำหน้าที่ในการพยุงลำต้นให้แข็งแรงไม่ล้มแม้จะอยู่ในดินโคลน

ใบ เป็นใบเดี่ยวเรียงเป็นคู่ตรงข้าม แตกสลับเป็นมุมฉาก แผ่นใบอวบใหญ่ ขนาด 5-13 +8-24 ซม. เป็นรูปรีปลายใบแหลม ขอบใบเรียบ สีของใบเขียวอ่อน ส่วนท้องใบมีสีอ่อนกว่าและมีจุดดำๆทั่วท้องใบ ก้านใบสีเขียวออกเหลือง ยาว 5-9 ซม. มีใบเกิดสีเขียวออกอ่อน

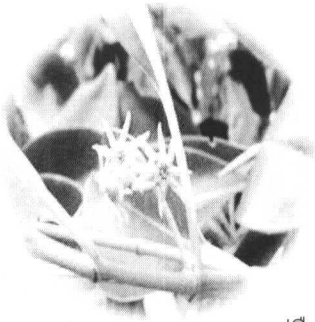
ดอก ดอกช่อออกที่ง่ามใบ ลักษณะของช่อจะออกเป็นสองต่อกัน 2-4 ครั้ง จำนวนดอกในช่อ 4-16 ดอก ก้านช่อดอกยาว 5-10 ซม ก้านดอกย่อยยาว 0.5-1 ซม. มีกลีบเลี้ยง 4 กลีบ สีเหลืองอ่อนรูปไข่ ยาวกลีบมัน มีกลีบดอก 4 กลีบสีขาวมีขนปกคลุมขนาดเล็กกว่ากลีบเลี้ยง ขนของกลีบดอกมีขนสั้นๆ ปลายมน ปลายมน ปลายมน ปลายมน

ประโยชน์ ใบใช้ทำยาและหลักในที่ที่น้ำทะเลขึ้นถึงใช้ทำเยื่อกระดาษ น้ำจากเปลือกใช้ชะล้างบาดแผล รับประทานแก้ท้องร่วง คลื่นไส้อาเจียน

ถั่วขาว

ปู้ย (มลายู สตูล) ลู๋ย (เพชรบุรี)

ลำต้น เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง มีความสูง 8-15 ม. ที่รากมีพุ่มขนบไม่มาก ผิวของลำต้นเป็นสีน้ำตาลออกดำ ผิวของเปลือกมีปุ่มสีน้ำตาลในส่วนล่าง ส่วนเปลือกที่สูงขึ้นมาจากพื้นดินแตกเป็นร่องลึกเล็กน้อยมีรากหายใจเป็นรูปเข่าสูงจากพื้นดิน 15-20 ซม.

ใบ เป็นใบเดี่ยวแตกตรงข้ามและสลับเป็นมุมจาก ใบกระจุกแน่นที่ปลายกิ่ง ใบมีรูปร่างเป็นรูปรีปลายใบแหลม ส่วนฐานใบสอบเข้าเป็นรูปหลิ้ม ขนาดของใบ 4-8 * 7-19 ซม.

ดอก เป็นดอกช่อชนิดกระจุกที่ง่ามของใบที่อยู่ใกล้ปลาย กิ่งในช่อหนึ่งมีดอก 3 ดอก ก้านช่อดอกยาว 1-3 ซม. ก้านดอกยาว 0.3-0.5 ซม. เส้นผ่านศูนย์กลางของดอก 1-2 ซม.

ที่อยู่อาศัย ในดินเลนที่แข็งจะมีน้ำท่วมเป็นช่วงน้ำกร่อยหรือน้ำที่เค็ม **ประโยชน์** แก้อท้องร่วง สมานแผล แก้อาเจียน แก้ท้องเสีย แก้บิด ดูก นำมาเชื่อมทำขนมได้

โก่งกางใบเล็ก

โก่งกาง (ระนอง) พังกาทราย(กระบี่)

ลำต้น เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ ไม้ไม่ผลัด

ใบมีความสูง 20-40 ซม. สีของเปลือกเทาดำ

ผิวแตกเป็นร่องตามความยาวของต้น ก้านแตกกิ่ง

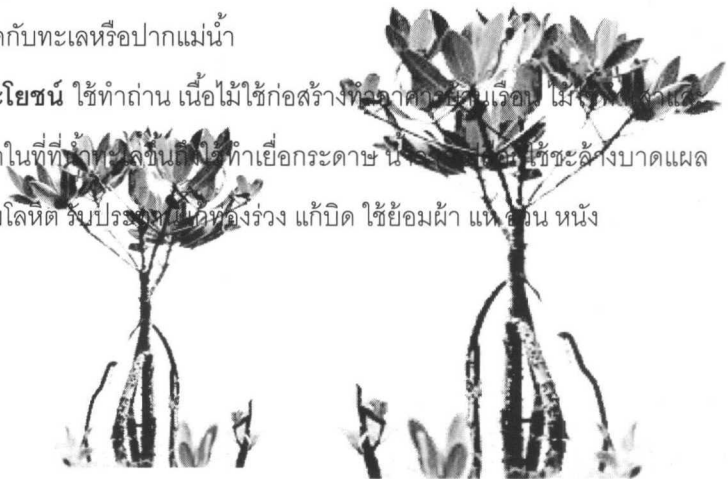
ก้านไม้กว้างเรียวยอดแคบรอบๆ โคนต้น มีรากค้ำยันช่วยพยุงลำต้น กิ่งที่แตกออกมาจะวางตัวโค้งขึ้น

ใบ เป็นใบเดี่ยวเรียงตัวตรงข้าม ใบรี โคนใบและปลายใบแหลม ขนาด 4-8*7-18 ซม. เส้นกลางใบมองเห็นเหลืองอมสีแดง ก้านใบยาว 2-4 ซม.

ดอก เป็นดอกช่อมี 2 ดอก เกิดที่ง่ามใบ ก้านช่อดอกสั้นและมีขนาดใหญ่ ก้านดอกย่อยไม่มี ตัวดอกติดกับก้านช่อดอก กลีบเลี้ยง 4 กลีบหนาและแข็งมีสีเหลืองอ่อนๆ

ที่อยู่อาศัย พบในบริเวณที่เป็นดินเลนอ่อนมีน้ำท่วมถึงสม่ำเสมอ ในบริเวณที่ติดกับทะเลหรือปากแม่น้ำ

ประโยชน์ ใช้ทำถ่าน เนื้อไม้ใช้ก่อสร้างที่อาศัยอยู่ในเรือน ไม้ใช้ทำเสาและหลักในซั้งที่ปักทะเลขึ้นถึงใช้ทำเยื่อกระดาษ นิยมนำใบไปต้มใช้ชะล้างบาดแผล ห้ามโลหิต รับประทานใบคั้นห่อขมิ้น แก้บิด ใช้ข้อมผ้า ทำเอาน หนึ่ง

พังกาหัวสุมดอกขาว

ชลักษ์(ชุมพร) พังกาหัวสุม (กระบี่ ตรัง)

ลำต้น เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่มีความสูง 20-30ม. เปลือกสีน้ำตาลเข้มถึงเทา แตกเป็นร่องไม้เล็กผิวเปลือกหยาบเป็นสะเก็ด

โคนต้นเป็นพูพอน

ใบ เป็นใบเดี่ยวแตกออกตรงข้ามสลับเป็นมุมจากหนาแน่นที่ปลายกิ่ง รูปร่างของใบเป็นรูปรีปลายใบแหลม

ดอก เป็นดอกเดี่ยวแตกออกตามง่ามใบ ดอกมีความยาว

ผล เป็นผลเดี่ยวคล้ายลูกข่างยาว 2-3ซม. มีเกสรตัวเมียติดอยู่ และผลจะงอกออกมาเป็นฝักมีขนาด 2-3*5-10 ซม. ฝักสีเขียว ผิวเรียบปลายฝักแหลมมน ออกดอกและผลเกือบตลอดปี

ที่อยู่อาศัย: ขึ้นอยู่ในบริเวณที่มีน้ำท่วมขังเกือบตลอดเวลาที่มิได้ขึ้นข้างแห้งอยู่ถัดมาจากโกงกางใบเล็ก

ประโยชน์ : ไม้ทำเสาเรือนไม้กระดานเรือและ

พังกาหัวสุมดอกแดง

ประสัก ประสักแดง โกงกางหัวสุม
พังกาหัวสุม(กลาง) พลัก

ลำต้น เป็นยืนต้นขนาดใหญ่สูง 25-35 ม. เรือนยอดเป็นพุ่มทึบ ลำต้นสีน้ำตาลถึงดำแตกเป็นร่องยาวตามลำต้นที่

โคนต้นมีพูพอนสูง และมีรากหายใจคล้ายเข่า

ใบ เป็นใบเดี่ยวเรียงตรงข้ามสลับกันเป็นมุม 90 องศา ลักษณะใบเป็นรูปรีปลายใบแหลมส่วนโคนใบมนเล็กน้อยก้านใบสีเขียวอมน้ำตาลยาว 2-5 ซม.

ดอก เป็นดอกเดี่ยวออกตามง่ามใบกลีบเลี้ยงมีสีแดงปลายแยกเป็นแฉก 10-16 กลีบ ใจกลางสู้นั้นดินกลีบดอกสีขาวอมชมพู

ที่อยู่อาศัย : พบในบริเวณที่มีน้ำท่วมถึงอย่างสม่ำเสมอดินค่อนข้างแข็งและเหนียว

ประโยชน์ : ไม้ทำเสาเข็ม ไม้กระดาน รอด

ฝาดดอกแดง

ตำเสาทะเล (พังงา กระบี่ ตรัง)

ลำต้น เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ มีความสูงถึง 30ม เปลือกมีสีน้ำตาลเข้ม ผิวเป็นร่อง รากหายใจเป็นรูปเข่า

ใบ เป็นใบเดี่ยวแตกเรียงรอบกิ่งหนาแน่นที่ปลายกิ่งรูปร่างของใบเป็นรูปรีปลายโค้งมนกลมส่วนฐานใบสอบเรียวเป็นรูปลิ้มตัวใบหนาอวบน้ำขอบใบเรียบผิวใบมันเป็นสีเขียวเข้ม ก้านใบมีความยาว 3-5 ซม เส้นกลางใบสีเขียวแกมเหลือง

ดอก เป็นดอกช่อออกที่ปลายกิ่ง เป็นชนิดกระจะ ช่อดอกยาว 3-6 ซม มีดอก 5-15 ดอก ฐานรองดอกเป็นหลอดกลมมีกลีบดอกสีแดงเกสรตัวผู้สีแดง เป็นพู่ยาวกว่ากลีบดอก

ที่อยู่อาศัย อยู่ในบริเวณที่มีน้ำทะเลท่วมถึง ความเค็มไม่มากนัก บนดินแข็งมีทรายปน

ประโยชน์ เปลือกใช้ทำยาฆ่าสีน้ำตาลแกมเหลืองใช้ย้อมผ้า

ฝาดดอกขาว

ฝาด (กลาง ใต้) ขवाद
(สมุทรสาคร) กะลุง (ชุมพร)

ลำต้น เป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็ก 6-

8 ม. เปลือกเป็นสีเทา มีรอยแตก

ลักษณะทรงพุ่ม ทรงกลมมีการแตกกิ่ง

หนาแน่น ไม่มีพุ่มพอนที่เด่นชัด

ใบ เป็นใบเดี่ยว ใบแตกออกสลับกระจุกแน่นที่ปลายกิ่ง ส่วนฐานใบแคบ
และค่อนข้างเรียวยาว

ดอก เป็นดอกช่อเชิงกลฐานรองดอกและกลีบเลี้ยงเป็นรูปท่อกลิบ

ดอกเป็นสีขาว จำนวน 5 ดอกติดกัน

ที่อยู่อาศัย ชอบขึ้นในสวนของป่าชายเลนเป็นที่โล่งดินเลนค่อนข้างแข็งหรือ
ปนทราย

ประโยชน์ รากช่วยยึดตลิ่งเนื้อไม้ทำด้ามพ

● ศิลปินร่วมสุข วัฒนธรรมสถานสงเคราะห์ ภูมิปัญญาไทยยั่งยืน ●

"เขานาบน้ำ"

ในวันที่ฟ้าสดใส.. น้ำทะเลสองสี..

เสน่ห์ที่มีมนต์ขลังของปากน้ำกระบี่

คือ..มรดกทางธรรมชาติของลูกหลานของเรา...

(นายประดิษฐ์ จันทร์ทอง)

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลคลองประสงค์

